

TARTU ÜLIKOOL
Pärnu kolledž
Sotsiaaltöö korralduse osakond

Marin Küla

**LGBT INIMESTE TURVALISUS JA
LIGIPÄÄSETAVUS TEENUSTELE PÄRNU
LINNA AVALIKUS RUUMIS**

Lõputöö

Juhendaja: Liina Käär, MA

Pärnu 2025

Soovitan suunata kaitsmisele

(allkirjastatud digitaalselt)

Liina Käär

Kaitsmisele lubatud

TÜ Pärnu kolledži programmijuht

(allkirjastatud digitaalselt)

Monika Kumm

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

(allkirjastatud digitaalselt)

Marin Küla

SISUKORD

Sissejuhatus	4
1. Teoreetiline ülevaade seksuaalvähemustest ning nende turvalisusest ja ligipääsetavusest avalikule ruumile ja teenustele.....	7
1.1. Ülevaade seksuaalvähemuste diskrimineerimisest ühiskonnas.....	7
1.2. Kogukonna turvalisus ja sellega seotud väljakutsed vähemusgruppidele.....	11
1.3. Ligipääsetavusest avalikule ruumile ja teenustele LGBT kogukonna jaoks.....	15
2. Empiiriline uuring LGBT kogukonna turvalisusest avalikus ruumis ja ligipääsetavusest teenustele Pärnu linnas.....	17
2.1. LGBT kogukond Eestis.....	17
2.2. Uuringu meetodika ja valim.....	19
2.3. Tulemuste analüüs.....	24
2.3.1. Ligipääsetavus Pärnu linna avalikele teenustele ja avalikule ruumile.....	24
2.3.2. Diskrimineerimine.....	28
2.3.3. Kogukonna turvalisus.....	31
2.4. Arutelu, järeldused ja ettepanekud.....	33
Kokkuvõte.....	38
Viidatud allikad.....	40
Lisad.....	47
Lisa 1. Ankeetküsimustik Pärnu LGBT kogukonnale.....	47
Lisa 2. Ekspertintervjuu küsimused.....	55
Summary.....	57

SISSEJUHATUS

LGBT inimeste turvalisust ja heaolu mõjutavad ühiskonnas endiselt diskrimineerimine, sotsiaalne tõrjutus ja ligipääsu piirangud erinevatele teenustele ja avalikule ruumile, mis takistavad nende võrdväärset osalemist igapäevaelus. LGBT on akronüüm, mis tähistab lesbi, gei, biseksuaalseid ja transsoolisi inimesi ning toimib katusterminina kõigile, kes ei ole heteroseksuaalsed ja/või paiksoolised (LGBT, 2025). Erineva seksuaalsuse ja sooidentiteediga inimesed kannatavad diskrimineerimist ja negatiivse mõjuga suhtumist eri eluvaldkondades. Heteroseksuaalsust peetakse tänapäevani tavapäraseks, mis viib erineva orientatsiooniga inimesed oma identiteedi varjamiseni. Transsoolistele inimestele võib tahetud soo saavutamine ja sobitumine heteronormatiivsesse ühiskonda olla eriti raske. (Aavik *et al.*, 2016, lk 13)

Inimese turvatunne kodukandis sõltub sellest, kuidas kuritegevuse riski tajutakse ja individuaalsest, sotsiaalsest ning keskkonnast tulenevatest haavatavustest. Uuringud näitavad, et sotsiaalse haavatavuse all kannatavad eriti need inimesed, kes tunnevad, et kuuluvad rühma, mida Eestis diskrimineeritakse. (Nahkur, 2023, lk 87) Inimesed elavad soolise identiteediga seotud küsimusi läbi juba varases nooruses. Paljudele on suur samm tulla avalikuks lähedastele ja ka iseendale oma seksuaalse orientatsiooniga. Armastusse usutakse siiski olenemata vastaspoole soost, toob Toom (2020, lk 33) oma uurimuses välja. Homoseksuaalsete inimeste diskrimineerimine mõjutab tugevalt nende füüsilist ja vaimset heaolu, kannatada saavad suhted igal tasandil, samuti on häiritud majanduslik toimetulek (Kite & Bryant-Lees, 2016, lk 166).

LGBT inimesed tunnistavad, et Eesti ei ole piisavalt turvaline riik, et väljas jalutades samast soost paarilisel käest kinni hoida või muudmoodi tundeid väljendada. Kui Eesti suurlinnades nähakse ohtu vähem siis kõige ebaturvalisemaks peeti Pärnut ja Narvat. (Padar & Sepper, 2022, lk 15) Uuring Inglismaal näitas, et biseksuaalsetel ja lesbi-/geimeestel on suurem suitsiidsete mõtete ja enesevigastamise risk võrreldes

heteroseksuaalidega, mida mõjutavad vaimse tervise häired, diskrimineerimine ja kiusamine. Need probleemid püsisid aastatel 2007–2014, hoolimata lesbi, gei ja biseksuaalsete inimeste õiguste kaitseks tehtud edusammudest. (Kidd *et al.*, 2024, lk 281)

Probleeme esineb kaupadele ja teenustele ligipääsetavusega. On vaja teha pidevat selgitustööd kui isikut tõendaval dokumendil olev teave ei ühti sellega, millisena inimene end identifitseerib. (Aavik *et al.*, 2016, lk 62) Transsoolistel inimestel on tihti probleeme avalike tualettruumide kasutamisega, mis põhjustab negatiivseid läbielamisi. Tihti märgatakse ebameeldivaid pilke ja kommentaare. Selle tõttu püütakse vältida avalikke tualettruume ning eelistatakse invatualettruume, mis on sootunnuseta ning ei nõua soopõhise valiku tegemist. Diskrimineerivat käitumist tunnevad samasoolised paarid näiteks hotelli numbritoa broneerimisel (Aavik *et al.*, 2016, lk 61). Avalike riietusruumide kasutamine on transinimestele ebamugavusi põhjustav (Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik, 2023, lk 16). Ligipääsetavus ja turvalisus ühiskonnas sõltub paljuski inimeste teadlikkusest ning kehtivatest normidest (Otsatalo, 2015, lk 17).

Tulenevalt eelpool toodust ei ole LGBT inimestele tagatud ühiskonnas füüsiline, sotsiaalne ja emotsionaalne turvalisus ning ligipääsetavus erinevatele teenustele.

Tuginedes uurimisprobleemi püstitusele on töö eesmärgiks välja selgitada Pärnu linnas elavate või varem elanud seksuaal- ja soovähemusse kuuluvate täisealiste inimeste peamised väljakutsed seoses sotsiaalse, füüsilise ja emotsionaalse turvalisusega ning ligipääsetavusega erinevatele avalikele teenustele, ja saadud info põhjal teha ettepanekuid Pärnu Linnavalitsuse haridus- ja sotsiaalosakonnale olukorra parandamiseks.

Eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgnevad uurimisküsimused:

- Kuidas hindavad LGBT inimesed Pärnu linna kogukonna turvalisust?
- Kui ligipääsetav on Pärnu linna avalik ruum ja avalikud teenused LGBT inimeste jaoks?

Lõputöö koosneb kahest peatükist. Esimeses peatükis käsitletakse LGBT inimeste diskrimineerimise probleemi, turvalisusega seotud asjaolusid ning ligipääsetavust avalikule ruumile ja teenustele, tuues esile peamised takistused ja võimalused, mis

mõjutavad nende igapäevaelu. Töö teine osa annab ülevaate empiirilisest uuringust Pärnu LGBT kogukonnas, milles autor püüab välja selgitada seksuaal- ja soovähemusse kuuluvate inimeste teenustele ja avalikule ruumile ligipääsetavust ning turvalisusega seotud probleeme. Samuti kirjeldab autor uuringu tulemusi, kõrvutades neid varasemate teadusuuringutega. Uurimistulemuste esituse järjestus erineb teooria peatükis esitatud teemade järjekorrast, et kajastada uuritavate kogemuste loomulikku kulgemist ja andmete esilekerkimise loogikat. Viimases alapeatükis arutleb töö autor tulemuste üle, teeb peamised järeldused ning ettepanekud Pärnu Linnavalitsuse haridus- ja sotsiaalosakonnale ilmnunud probleemide parandamiseks. Autor kasutas peatükkide koostamisel eesti- ja võõrkeelseid teadusartikleid, organisatsioonide poolt välja antud dokumente, erialaajakirjade artikleid ning Eestis kehtivaid õigusakte. Allikad pärinevad elektroonilistest andmebaasidest: ADA, Google Scholar, ESTER.

1. TEOREETILINE ÜLEVAADE SEKSUAALVÄHEMUSTEST NING NENDE TURVALISUSEST JA LIGIPÄÄSETAVUSEST AVALIKULE RUUMILE JA TEENUSTELE

1.1. Ülevaade seksuaalvähemuste diskrimineerimisest ühiskonnas

Diskrimineerimine on sotsiaalne nähtus, mis väljendub inimeste ebavõrdses kohtlemises nende identiteedi, kuuluvuse või isiklike omaduste tõttu. LGBT kogukonna liikmed puutuvad sageli kokku erinevate diskrimineerimisvormidega.

Ühiskonnas on üha enam tähelepanu pööratud erinevatele seksuaal- ja soovähemustele. LGBT on lühend, mis tähistab kogukonda, kuhu kuuluvad lesbid, geid, biseksuaalsed ja transsoolised inimesed. Lesbid on homoseksuaalsed naised, kes soovivad paari- või seksuaalsuhet naisega. Geid on homoseksuaalsed mehed, kes soovivad paari- või seksuaalsuhet mehega. Biseksuaalsed inimesed loovad suhteid nii meeste kui naistega. Soovähemusse kuuluvad transinimesed, kes võivad olla nii heterod, homoseksuaalsed kui ka biseksuaalsed, kuid nende sünnihetkel omistatud sugu ei ühti nende sooidentiteediga. (Aavik et al., 2016, lk 7–8) Samuti kasutatakse lühendit LGBTQ, mis lisab akronüümile sõna *queer* ehk soo või seksuaalsusega mitte määratletud inimesed, ning LGBTQ+, mis hõlmab lisaks ka teisi seksuaal- ja sooidentiteetidega inimesi. (University of California San Francisco, 2024) Eesti LGBT Ühing defineerib erinevaid lühendeid nagu LGBT, LGBT+, LGBTQ, LGBTI ja LGBTQIA, mis tähistavad inimesi erinevate seksuaalsete orientatsioonide, sooidentiteetide, soolise eneseväljenduse ja sootunnustega (Eesti LGBT Ühing, s. a.-a). Käesolevas töös käsitletakse seksuaalvähemusi kui erineva soo ja seksuaalsusega inimesi, keskendudes LGBT kogukonna liikmete uurimisele. Seega

uuritakse töö raames seksuaalvähemusrühma, kellel on ühised omadused ja kes määratlevad end LGBT kogukonna liikmetena.

Uuringud näitavad, et seksuaalse orientatsiooni mitmekesisus ja määratletus on mõnes riigis ja vanuserühmas märgatavam kui teistes, kuid kogu maailmas identifitseerib end heteroseksuaalsena 80% inimestest. Hinnanguliselt 3% inimestest määratleb end gei, lesbi või homoseksuaalina, 4% biseksuaalina, 11% ei tea või ei soovi vastata. Ka soolises enesemääratluses on nooremad põlvkonnad mitmekesisemad. Keskmiselt 27 uuritud riigi põhjal määratleb end transsoolise, mittesoolise, soole mitte vastavuse, soovoolava või muul viisil kui mehe või naisena 4% Z-põlvkonnast (sündinud peale 1997), 2% millenniumi ehk Y-põlvkonnast (sündinud 1981–1996) ja 1% X-põlvkonnast (sündinud 1965–1980). (Ipsos, 2021, lk 2–4)

Diskrimineerimine tähendab inimestele teatud piirangute kehtestamist või ebasoodsama olukorra loomist, mis takistab nende õiguste täielikku kasutamist või teostamist ainult nende seksuaalse orientatsiooni tõttu. Diskrimineerimise tuvastamisel on oluline määrata kellega võrreldes inimest halvemini või paremini koheldakse. Diskrimineerimine tähendab, et isikut käsitletakse ebaausalt võrreldes kellegi teisega, kes on sarnases olukorras. (Meiorig & Grossthal, 2022, lk 16) Diskrimineerimine võib olla nii otsene kui ka kaudne. Otsene diskrimineerimine toimub juhul, kui kedagi koheldakse halvemini võrreldes teise inimesega samalaadses olukorras, lähtudes teatud tunnusest (nt sugu, vanus, rahvus, seksuaalne orientatsioon). Otsene diskrimineerimine hõlmab ka ahistamist, kui see alandab isiku väärikust või loob vaenuliku ja solvava õhkkonna. Kaudne diskrimineerimine esineb siis, kui näiliselt neutraalne reegel, tava või kriteerium seab teatud gruppi kuuluvad inimesed ebasoodsamasse olukorda võrreldes teistega. Kaudne diskrimineerimine ei ole ebaseaduslik, kui sellel on õiguspärane eesmärk ning rakendatavad meetmed on vajalikud ja asjakohased. (Võrdse kohtlemise seadus, 2008, § 3) Diskrimineerimine võib avalduda töö- ja hariduskeskkonnas, tervishoiuteenuste kasutamisel, avalikus ruumis ning sotsiaalsetes suhetes. USA-s läbi viidud uuringu kohaselt diskrimineeritakse erineva seksuaalse ja sooidentiteediga inimesi tööturul ning see mõjutab nende tervist, tööpühendumist ja üldist rahulolu negatiivselt. Analüüsist selgus, et siiani on diskrimineerimine töökohal ulatuslik. 47% uuringus osalejatest väitis, et neid on töökohal nende seksuaalse orientatsiooni või eneseväljenduse tõttu ebaõiglaselt

koheldud. Paljud uuringus osalenud inimestest väitsid, et püüdsid diskrimineerimist ja ahistamist vältida, varjates oma LGBT identiteeti või muutes oma välimust. Samuti lahkusid paljud töölt või mõtlesid lahkumisele ebaõiglase kohtlemise tõttu. Diskrimineerimine väljendub inimeste mitte tööle võtmises, ahistamisel töökohas või vallandamises. (Sears *et al.*, 2024, lk 2–3) Erineva soo- ja seksuaalse identiteediga õpilased kogevad koolis märkimisväärselt palju vaimset ja füüsilist vägivalda, mis võib neil tekitada pikaajalisi negatiivseid tagajärgi, nagu stress, depressioon ja haridustee katkemine. Eesti LGBT+ õpilaste koolikeskkonna uuring (Ney *et al.*, 2018, lk 13–14) toob välja peamised murekohad, millega peavad noored igapäevaselt silmitsi seisma. Vaimset vägivalda kogevad Eesti koolides LGBT kogukonna noored kordades rohkem kui füüsilist vägivalda:

- 68% LGBT+ õpilastest on viimase aasta jooksul kogenud vaimset vägivalda seoses oma seksuaalse orientatsiooni, soo või soolise eneseväljendusega.
- 51% on kogenud verbaalset ahistamist seoses soolise eneseväljendusega, 43% seksuaalse orientatsiooni ja 34% soo tõttu,
- 77% on koolikaaslased tahtlikult tegevustest välja jätnud, 68% on kogenud mõnitamist või ähvardamist ning 66% kohta on levitatud kuulujutte.
- 19% LGBT+ õpilastest on viimase aasta jooksul kogenud füüsilist vägivalda, nagu tõukamine või lükkamine.
- 6% on sattunud raskema füüsilise vägivalda ohvriks, sealhulgas löömise või relvaga vigastamise.
- 20% LGBT+ õpilastest on kogenud vara kahjustamist või vargust. (Ney *et al.*, 2018, lk 13–15)

Märkimisväärselt paljud LGBT+ noored kogevad koolis seksuaalset ahistamist. 34% vastanutest on kogenud seksuaalse alatooniga märkusi ja vihjeid või soovimatut puudutamist. Veerand uuringus osalenutest on kogenud kiusamist interneti teel erinevatel sotsiaalmeedia platvormidel. Selline vägivald loob ebaturvalise koolikeskkonna ning võib mõjutada LGBT+ noorte heaolu ja tulevikuvõimalusi. (Ney *et al.*, 2018, lk 15) LGBT+ kogukond puutub kokku tervisealaste ebavõrdsustega, mis tulenevad nende seksuaalse orientatsiooni või sooidentiteedi põhjal kogetud diskrimineerimisest. Nii tervishoiutöötajad kui ka tervishoiusüsteem tervikuna võivad diskrimineerimist kas süvendada või vastupidi – aidata kaasa selle vähendamisele, toetades inimõigusi.

Ebavõrdsust saab selgitada vähemusstressi mudeli abil, mis viitab stressile, millele stigmatiseeritud sotsiaalsetesse kategooriatesse kuuluvad inimesed on oma vähemusliku sotsiaalse positsiooni tõttu. Need stressorid lisanduvad igapäevasele stressile, mida kõik inimesed kogevad, ning neid iseloomustab ainulaadsus, kroonilisus ja sotsiaalne päritolu. Need võivad avaldada mõju nii füüsilisele kui ka vaimsele tervisele, soodustades ebatervislikke toimetulekumeetodeid ja suurendades terviseriskidega käitumist, nagu pidev muretsemine, ainete kuritarvitamine või riskantne seksuaalkäitumine. (Medina-Martínez *et al.*, 2021, lk 2–3)

Uuringutest selgub, et erineva seksuaal- ja sooidentiteediga inimeste kogetud inimõiguste rikkumised vähendavad majanduse tootlikkust ja võimekust mikrotasandil. Kui seksuaalvähemuses inimesed on vägivalla sihtmärgiks, neile ei võimaldata võrdset ligipääsu haridusele, nad on kogukondades stigmatiseeritud ning neid takistatakse otsimast töökohti, kus nad saaksid oma oskusi täies ulatuses rakendada, siis nende panus majandusse kahaneb, mis omakorda takistab riigi majanduslikku arengut. (Mallory *et al.*, 2021, lk 39) Rõigas (2023, lk 18) on uurinud erineva seksuaalsuse ja sooidentiteediga inimeste turvalisuse tajumist Tartu linnaruumis. Ta toob välja, et vene keelt kõneleva uuritava stressiallikaks oli enne Ukrainas toimuvat sõda seksuaalvähemusse kuulumine, kuid nüüd on lisandunud ka venelase identiteet, mis loob olukordi, kus inimesed kogevad interseksionaalset diskrimineerimist Eesti avatud linnaruumides.

Uuringutest selgub, et kuigi liigutakse ühiskonnas tolerantsuse poole, tunnetavad Eesti noored siiski heteronormatiivsust. Heteronormatiivses ühiskonnas peetakse heteroseksuaalsust ainsaks normiks. Toom (2018, lk 9) märgib, et kuigi homoseksuaalsust ei käsitleta haigusena juba ammu, peavad paljud inimesed, kellel pole isiklikku kokkupuudet seksuaalvähemustesse kuuluvate inimestega, kõiki mitteheteroseksuaalseid isikuid endiselt ebanormaalseteks. Kuid viimaste aastate trendid näitavad, et üha rohkem inimesi toetab geide ja lesbide seaduslikku kaitset diskrimineerimise eest. 75% vastanutest leiab, et lisaks töövaldkonnale peaks kaitse laienema ka haridusele, tervishoiule ning kaupade ja teenuste kättesaadavusele. Ainult 15% ei nõustu selle seisukohaga, mis viitab sellele, et ühiskonnas on kasvanud toetus võrdsetele õigustele ja diskrimineerimise vastasele kaitsele. (Grünberg, 2023, lk 28)

Siiski seksuaal- ja soovähemustesse kuuluvad inimesed kannatavad tihti vähemusstressi, nende elu mõjutavad siiani stigmad, eelarvamused ja diskrimineerimine (Frost & Meyer, 2023, lk 5). Vähemusstressi on kirjeldatud kui skaalat, milles ühes otsas on vägivalla ohvriks langemine, vajadus end pidevalt õigustada, kooli- või töökius jne. Teises otsas aga sisemised protsessid, mis on seotud väliste stressoritega. (Arumetsa & Padar, 2024, lk 17) Käesolev uurimistöö tugineb vähemusstressi teooriale. See teooria selgitab, kuidas seksuaal- ja soovähemustesse kuuluvad inimesed kogevad eraldi stressitasandit, mis tuleneb nende identiteedi ja ühiskonna vahelisest konfliktist ning mõjutab nende vaimset ja füüsilist heaolu. (Frost & Meyer, 2023, lk 1–2)

LGBT kogukonna liikmed kogevad endiselt laialdast diskrimineerimist erinevates eluvaldkondades, sealhulgas hariduses, tööturul ja tervishoius, mis mõjutab nende vaimset ja füüsilist heaolu ning sunnib paljusid varjama oma identiteeti. Kuigi ühiskond liigub suurema tolerantsuse suunas, on heteronormatiivsed hoiakud ja vähemusstress endiselt levinud, süvendades ebavõrdsust ning vähendades seksuaal- ja soovähemuste majanduslikke ja sotsiaalseid võimalusi.

1.2. Kogukonna turvalisus ja sellega seotud väljakutsed vähemusgruppidele

Kogukonna turvalisus on oluline tegur, mis mõjutab inimeste heaolu ja sotsiaalset sidusust. Vähemusgrupid, sealhulgas LGBT kogukonnad, võivad kogeda erinevaid ohte ja väljakutseid, mis mõjutavad nende turvatunnet.

Soovitavalt võiks inimesel olla mitu lähedast suhet ning erinevaid suhtekeskondi, millega ta ennast tähendusrikkalt seostab. Loomulik kuuluvusvajadus toob kaasa soovi olla osa perekonnast, kooliklassist, kogukonnast, kolleegide ringist, samuti jagada ühiseid huvisid ja mõtteid teistega, olles seotud ühiskonna erinevate osadega. (Kutsar, 2023, lk 166)

Kogukonna mõiste definitsioon on kiirelt arenevas ühiskonnas muutunud. Traditsioonilist tüüpi kogukond, kus inimesed tunnevad teineteist ning sealseid inimesi, iseloomustab kaasatus, hoolivus ja ennustatavus, on liikumas kergema kogukonna poole. Kergemates kogukondades on ühiseid väärtuseid keerulisem leida ning inimesi seob pigem ajutiselt

töö, vaba aeg või haridus. (Wilken *et al.*, 2015, lk 9) Kõige olulisemaks peetakse aga kogukonnas inimkapitalist tulenevalt sotsiaalse sidususe määra, mis tagab turvalisuse ning muu heakorra (Vihma & Lippus, 2014, lk 10). Turvatunde kadumiseni töökohal viib töötajate kogetud lugupidamatu suhtlus, nagu solvangud, naljad, nimekutsumised ja tõrjumine, mis võivad tõsiselt kahjustada nende enesehinnangut ja sotsiaalset heaolu (Baker & Lucas, 2017, lk 137). LGBT inimesed võivad vältida teatud kohti või piirkondi, kus nad ei tunne end turvaliselt. Vältiv käitumine tuleneb isiklikest või lähedaste negatiivsetest kogemustest ning meedias kajastatud juhtumitest. Uuringu kohaselt väldib 33% vastanutest sageli või alati teatud kohti, kuna hirm on saada ahistatud või rünnatud. (European Union Agency for Fundamental Rights, 2020, lk 48) Erineva seksuaal- või sooidentiteediga inimesena elamine võib suurendada tähelepanu või vägivalda ohtu. Hirm saadab heteronormatiivsusest erinevaid inimesi pidevalt, sest kunagi ei tea, kellele nende välimus või käitumine võib vastumeelt olla. (Padar & Sepper, 2022, lk 15) Turu-uuringute AS-i (2017, lk 18) läbiviidud uuringust selgus, et üle poole vastajatest peab homoseksuaalsust vastuvõetamatuks. Olukord püsis samana ka aastal 2019 avaldatud uuringus, kus selgus, et vastajatest 52% pidas homoseksuaalsust vastuvõetamatuks. Täiesti vastuvõetamatuks pidas homoseksuaalsust 29% üldkogumist (Turu-uuringute AS, 2019, lk 14). Aastal 2023 Turu-uuringute AS-i avaldatud uuringus selgus, et vastuvõetavus homoseksuaalsuse suhtes on paranenud. 56% üle 15-aastastest respondentidest arvab, et homoseksuaalsus on vastuvõetav (Turu-uuringute AS, 2023, lk 14). Enamik LGBT inimesi on kogenud kiusamist ja vägivalda nii noorukieas kui täiskasvanuna. Ameerika Ühendriikides tehtud uuringust selgub, et LGBT kogukonna inimestest 67% naistest, 75% meestest ja 70% transsoolistest on kogenud kiusamist enne täiskasvanuks saamist. Täiskasvanueas rohkem kui kolmandik LGBT liikmetest on kogenud füüsilist või seksuaalset vägivalda, neid on röövitud või on nende vara kahjustada saanud. Rohkem kui pooled uuritavad tunnistavad, et on saanud ähvardusi ning suur enamus on langenud verbaalsete solvangute või väärkohtlemise ohvriks. (Meyer *et al.*, 2021, lk 3) 2018. aastal avaldatud uuringus osales 734 täisealist seksuaalvähemusse kuuluvat inimest. Tulemused näitasid, et 40,1% vastanutest on mingil hetkel täiskasvanueas kogenud identiteediga seotud väärkohtlemist. Kõige enam uuringus osalejates väitsid, et nende identiteet on seatud kahtluse alla. (Woulfe & Goodman, 2018, lk 2666) Dinwoodie ja teiste (2020, lk 4) uuringu tulemus kinnitas, et kõik uuritavad on

kogenud väljakutseid erinevas eluetapis. Mõned osalejad kogesid regulaarselt homfoobseid solvanguid kohalike kogukonnaliikmetelt, mõned kogesid sagedat välimuse kritiseerimist. LGBT inimesi on ähvardatud relvade ja nugaodega ning neile on kohvi näkku visatud, vastassugupoole riideid kandes on ähvardatud need katki lõigata. Kuigi väärkohtlemine toimus kõige sagedamini kohalikus kogukonnas, kogesid mõned osalejad kiusamist ka pereliikmete ning hooldajate poolt oma kodus. 12. juunil aastal 2016 tappis 29-aastane Ameerika turvatöötaja Omar Mateen 49 ja haavas 53 inimest *Pulse*'i geiklubis Orlandos, Floridas. See oli ajaloo kõige verisem massitulistamine ühe tulistaja poolt ja samal ajal ka kõige traagilisem vägivallaakt LGBT inimeste vastu Ameerikas. (Boyle *et al.*, 2017, lk 51)

Erineva seksuaal- või sooidentiteediga tööelised inimesed kogevad vääritud käitumist, mis paneb neid otsima turvalisemat töökeskkonda, varjama oma identiteeti, rõhutama oma tööalast väärtust või enda kogukonna eest seisma (Baker & Lucas, 2017, lk 145). Ühendkuningriikides tehtud uuringu intervjuudest selgub, et töökohal end turvaliselt ja mugavalt tunda, on erineva seksuaal- ja sooidentiteediga inimestele määrava tähtsusega. Töökohal oma identiteedi väljendamise vabadus võib tuua positiivseid tulemusi töö tulemuslikkusele. Kui töötajad tunnevad, et nad saavad olla oma tõelise identiteedi järgi, ilma hirmu või piiratuse tundeta, aitab see neil tunda end rohkem motiveerituna ja pühendunult. Selline avatus võib suurendada enesekindlust, mis omakorda võib viia kõrgema tootlikkuseni, kuna töötajad ei pea enam oma energiat suunama varjamisele või kohanemisele, vaid saavad keskenduda oma tööle ja arengule. (Barnard *et al.*, 2022, lk 574) Transinimesed tunnevad sageli hirmu tuleviku ja tööturult tõrjumise pärast. Intervjuudest selgus, et paljud neist väldivad teadlikult teatud olukordi ja kohti, et vähendada vägivalda ja kiusamise ohvriks langemise riski. (Mäesepp, 2022, lk 42) 2017. aastal Portlandis avaldatud uuringus käsitleti transsooliste inimeste kogemusi ühistranspordiga seoses. Uuringus osales 25 intervjuueeritavat, kellest viis avaldasid, et on ühistransporti kasutades või peatuses oodates kogenud füüsilist vägivalda. Neli ohvrit olid transnaised, kellest üks langes eriti ränga füüsilise rünnaku ohvriks. Naine tunnistab intervjuus, et teda pussitati ühistranspordi peatuses võõra möödakäija poolt. Veel tunnistavad intervjuueeritavad, et päeval on rongiga hirmutav sõita, kuid öösel isegi ohtlik. (Lubitow *et al.*, 2017, lk 1408–1409) FRA uuringust, kus käsitletakse LGBTIQ inimesi, selgub asjaolu, et enam kui pooled uuritavad on kogenud viimase 12 kuu jooksul

ahistavaid olukordi, näiteks tööl, tänaval, internetis, kaubanduskeskuses, ühistranspordis ning mujalgi. Ahistav käitumine on seal hulgas seksuaalse iseloomuga. (European Union Agency for Fundamental Rights, 2024, lk 20)

Mõned eakad ei avalda oma seksuaalset orientatsiooni, et vältida küsimusi oma suhte staatuse kohta. Kirjandusuuringu kohaselt jäävad hooldusasutustes seksuaalvähemuses olevad inimesed sageli nähtamatuks ning eakad samasoolised ei ole tervishoiutöötajatega suheldes tihti avatud oma identiteedi suhtes. Selle üheks põhjuseks on tervishoiu- ja hoolekandetöötajate vähene teadlikkus heteronormatiivsusest erineva seksuaalsusega patsientide vajadustest. Samuti mängib rolli stigma, mis kaasneb eakate homoseksuaalsete patsientidega – paljud neist on kasvanud ajal, mil homoseksuaalsust peeti kuriteoks või psühhiaatriliseks haiguseks. (Olsen & Cruz jr, 2022, lk 2)

Ebaturvaliseks kogukonnaks peetakse ka internetikeskkonda, kus halvustavad sõnavõttud on kergemad tulema. Samuti koduses keskkonnas, eriti juhul kui pereliikmed ei ole tolerantsed ning majanduslik sõltuvus mängib olulist rolli. Pidev valvelolek ja teadlikkus sunnib erineva seksuaalsusega inimesi oma tundeväljendusi avalikult tagasi hoidma, kuna tõdetakse, et keegi võib füüsiliselt või verbaalselt rünnata. Uuringus avaldas arvamust Siseministeeriumi ametnik, kellel sõnul on teadlikkus erineva seksuaal- ja sooidentiteediga inimestest ja nende vajadustest puudulik ning selle tulemusena võib kogukonna turvalisuse kohta käiv ettekujutus olla sageli ebatäpne. (Padar & Sepper, 2022, lk 15–16)

LGBT inimeste turvatunne on tugevalt mõjutatud ühiskonna suhtumisest ning kogukonna turvalisusest, mille määrab sotsiaalne sidusus ja kaasav õhkkond. Sageli kogevad LGBT inimesed ahistamist ja vägivalda, mis viib nende vajaduseni vältida teatud kohti ja olukordi, et kaitsta end igasuguse rünnaku eest. Keskkond, kus on vabadus oma identiteeti väljendada ja kus ei esine riski turvalisusele, suurendab enesekindlust ja toob kaasa parema elukeskkonna. Samuti loob turvatunde kogukonnas toimuv aktsepteerimine ja austus, mis aitab ennetada vägivalda ja diskrimineerimise esinemist.

1.3. Ligipääsetavusest avalikule ruumile ja teenustele LGBT kogukonna jaoks

Ligipääsetavus on LGBT kogukonnale eluliselt tähtis erinevatel tasanditel – seadusandlusest kuni sotsiaalsete ja majanduslike võimalusteni. See ei tähenda ainult füüsilist juurdepääsu, vaid ka turvalist keskkonda, kus kõik saavad elada võrdväärsete kodanikena, sõltumata oma seksuaalsest orientatsioonist või soolisest identiteedist.

Antud lõputöö kontekstis on avalik ruum füüsiline ruum, millel on vaba aja veetmise otstarve ning poliitiline mõõde. Avaliku ruumi peamiseks omaduseks on vaba ligipääs kõigile – olgu see füüsilisest, sotsiaalsest või rahalisest aspektist. Vaba ligipääs tähendab, et ruumi kasutaja saab iseseisvalt teostada oma igapäevaseid ja ühiskondlikke tegevusi katkematus ja takistusteta ruumis. (Paavel & Kiivet, 2020, lk 107). Ligipääsetavus tähendab kõigi inimeste kaasatust elu- ja infokeskkonda, tagades neile võrdsed võimalused ühiskonnaelus osalemiseks, sõltumata vanusest või tervislikust seisundist. See hõlmab nii füüsilise ruumi, teabe kui ka teenuste kättesaadavust. (Riigikantselei, 2021, lk 6) Head linna saab mõista erinevate määratluste abil, nendeks võivad olla: majanduslikud võimalused, väljakutseid pakkuv arhitektuur, juurdepääs kultuurile ja šansid olla osa ühiskonnast. Linna võib iseloomustada keeruka sotsiaalvõrgustikuna, mis aitab inimesi ühendada. Hea linna oluline omadus on selle kollektiivne avalik iseloom, mis soodustab tugevama kogukonnatunde tekkimist. (Latham & Layton, 2019, lk 1–2)

Ligipääsetavus on kvaliteedi mõiste, mida tõlgendatakse erinevalt, sõltuvalt disainimudelist, mida arenduses kasutatakse (Persson *et al.*, 2015, lk 505). LGBTIQ võrdsuse tegevuskavast 2020–2025 selgub, et EL keskendub tervise- ja sotsiaalmajanduslikele meetmetele, tagades muu hulgas toetuse ja oluliste sotsiaalteenuste kättesaadavuse kõigile. Samal ajal edendab ja kaitseb EL inimõigusi, võrdõiguslikkust ja mittediskrimineerimist, toetab vääriskaid töötingimusi, võitleb vägivalla vastu ning seisab põhiväärtuste eest. (European Commission, 2020, lk 21) Kaupadele ja teenustele ligipääsetavusel on haavatavas olukorras just transsoolised inimesed. Kui homoseksuaalsed inimesed kirjeldavad uurimustes pigem positiivseid kogemusi näiteks ürituse perepileti ostmisel või pangas perekonto avamisel siis transsoolistel inimestel, eriti siis kui nad on juba hormoonravi alustanud, on raske oma

isikut tõendada, kuna dokumendi pilt erineb sellest, kuidas inimene hetkel välja näeb. Pidevat selgitustööd teevad transsoolised inimesed näiteks apteegis ning hambaarsti visiidil, mida võib käsitleda kui mikroagressiooni. Transsoolised inimesed toovad sageli välja, et nad väldivad olukordi nagu tööle kandideerimine, postkontoris või alkoholipoes käimine ja lepingute sõlmimine, kuna nendes olukordades tuleb esitada isikut tõendav dokument, mis võib tekitada ebamugavust või probleeme. (Aavik *et al.*, 2016, lk 59–62) Eesti LGBT+ inimeste võrdsuse tegevuskava poliitikasoovitused toob välja, et erilist tähelepanu on vaja pöörata avalike teenuste ja tugiteenustele pakkumisel transinimestele ning märgata ka teiste seksuaalvähemusse kuuluvate inimeste vajadusi (Kala, 2024, lk 9). Heteronormatiivist erinevad inimesed kogevad tervishoiusüsteemis, võrreldes ülejäänud elanikkonnaga, sagedamini ebavõrdset kohtlemist (McGlynn *et al.*, 2017, lk 35). Probleemi süvendab asjaolu, et tervishoiutöötajatel napib teadmisi ja kogemusi seksuaal- ja soovähemuste spetsiifilisuse osas (Allikvere *et al.*, 2025, lk 3).

Uuringute tulemustest on selgunud, et oluline on näha sooneutraalsete tualettide laiemat väärtust ja edendada nende kättesaadavust ka heteronormatiivsetes ruumides, et toetada kaasatust ja soolist võrdsust (Colliver & Duffus, 2022, lk 1493). Linnakeskkonna teadlik ja läbimõeldud planeerimine avaldab märkimisväärset mõju vaimsele heaolule. Sotsiaalne seotus ja eraldatus peegeldavad nii geograafilist lähedust kui ka kaugust ning on lisaks inimeste omavahelisele suhtlusele seotud ka ruumilise keskkonna võimalustega. Inimesekeskne ruumiplaneerimine aitab vähendada sotsiaalset eraldatust, soodustades suhtlemist ja kogukonna tunnet. Hea liikuvus, rohealad ning ligipääsetavad kohtumispaid toetavad inimeste vahelisi sidemeid ja kuuluvustunnet. (Sooväli-Sepping *et al.*, 2023, lk 329)

Eestis on suurenenud tähelepanu avaliku ruumi ligipääsetavusele, tagades kõigile võrdsed võimalused ühiskonnas osalemiseks. Linnakeskkonna teadlik planeerimine, mis soodustab sotsiaalset seotust, aitab tugevdada kogukonnatunnet ja vaimset heaolu.

2. EMPIIRILINE UURING LGBT KOGUKONNA TURVALISUSEST AVALIKUS RUUMIS JA LIGIPÄÄSETAVUSEST TEENUSTELE PÄRNU LINNAS

2.1. LGBT kogukond Eestis

Puuduvad täpsed teaduslikud andmed LGBT inimeste koguarvu kohta Eestis, sh Pärnus, kuna seksuaalne sättumus ja sooidentiteet on isiklikud ning ei kajastu ametlikes registrites. Seda väidet kinnitab ka Eesti LGBT juhatuse liige Eeva Koplimes (e-kiri, 15.05.2025). Kui lähtuda Ipsos (2021) andmetest, mille järgi identifitseerib 80% maailma elanikkonnast heteroseksuaalsena, võib arvata, et Eestis loeb end heteroseksuaalseks 1 095 996 inimest. Eestis tegutseb mitmeid organisatsioone, nagu Eesti LGBT Ühing, Eesti Transinimeste Ühing, Geikristlaste Kogu ja Eesti Inimõiguste Keskus, mis edendavad võrdseid õigusi ja pakuvad kogukonnale tuge. (Eesti LGBT Ühing, *s. a.-b*; Transinimesed, *s. a.*; Geikristlaste Kogu, *s. a.*; Inimõiguste Keskus, *s. a.*).

Eestis tegutseb erineva soo- ja seksuaalidentiteediga inimeste võrdsete võimaluste tagamise eest, läbi poliitika ja seadusandluse mõjutamise, Eesti LGBT Ühing. Tegemist on mittetulundusühinguga, mis tegutseb LGBT+ kogukonna ja nende lähedaste heaolu nimel. Ühingu eesmärk on aidata tagada LGBT+ inimestele õiglane ja turvaline elu Eestis. (Eesti LGBT Ühing, *s. a.-b*) Ühingu tegemisi jälgib sotsiaalmeedias ligi 5,6 tuhat inimest. (Facebook, *s. a.*)

Eesti LGBT Ühingat tunnustati Aasta Tegu tiitliga abieluvõrdsuse seadustamise eest (Eesti LGBT Ühing, 2024). 2024. aasta 1. jaanuaril jõustus Eestis abielu sõlmimise eelduse muudatus. Kui varem said abielu registreerida ainult mees ja naine, siis nüüd on see võimalus avatud ka samasoolistele paaridele. (Perekonnaseadus, 2009, § 1) Seaduse

muudatus andis võimaluse samasoolistel paaridel registreeritud kooselu staatuse muuta abieluks (ILGA-Europe, 2025, lk 55). Eesti elanike hoiak seoses kooseluseadusega muutus tolerantsemaks võrreldes aastal 2019 tehtud uuringuga. Kui aastal 2019 arvasid 24% uuringus osalejatest, et kooseluseaduse muutmine on oluline inimõiguse ja võrdsuse edendamisel, siis aastal 2023 oli nõus selle väitega 60% vastajatest. (Turu-uuringute AS, 2023, lk 34)

Transsooliste ja mittebinaarsete inimeste õiguste eest seisab Eesti Transinimeste Ühing. Ühing lähtub põhimõttest, et igal inimesel on õigus vabale enesemääratlusele, sealhulgas võimalusele väljendada oma soolist identiteeti ja saada ligipääs vajalikele tervishoiuteenustele. Ühing seisab selle eest, et soo tunnustamine põhineks enesemääratlusel. (Transinimesed, s. a.)

Eestis on alustatud LGBT+ inimeste võrdsuse võimaluste tegevuskava koostamist, mille eesmärk on tugevdada nende turvatunnet ja tagada õiglane kohtlemine. Tegevuskava keskendub neljale põhivaldkonnale: turvalisus, haridus, tervis ja tööhõive, pöörates eraldi tähelepanu transsooliste inimeste heaolule. Endine sotsiaalkaitseminister Signe Riisalo rõhutas, et LGBT+ inimesed peavad tundma end ühiskonnas turvaliselt ja toetatuna igas eluvaldkonnas. Statistika näitab, et suur osa LGBT inimesi kogeb avalikus ruumis, koolis ja tervishoiusüsteemis endiselt diskrimineerimist ja negatiivset kohtlemist. (The Baltic Times, 2024) Samas Turu-uuringute AS-i (2023, lk 28) poolt läbiviidud uuringust selgus, et 75% inimesi toetab geide ja lesbide kaitset diskrimineerimise eest lisaks töövaldkonnale hariduses, tervishoius ning kaupade ja teenuste kättesaadavuse osas.

Transsoolisust peavad vastuvõetavaks Eestis 47% uuritavatest ning vastuvõetamatuks 37%, 15% 1008-st inimesest ei osanud küsimusele vastata (Turu-uuringute AS, 2023, lk 40). Eestis elavad transinimesed on toonitanud, et nende tunnetusliku sooidentiteedi avalikustamisega kaasneb vajadus oma sugu tõendada. Samuti peavad nad läbima riigi kehtestatud keeruka ja raske protsessi, mille edukal läbimisel saavad nad uued isikutunnistused, kus soo tähis kajastab nende tegelikku identiteeti. (Padar & Sepper, 2022, lk 8)

Eesti Inimõiguste Keskus loodi aastal 2009, et luua Eestist avatud ühiskond. Peamine fookus on võrdse kohtlemise ja mitmekesisuse edendamisel, pagulaste ja

varjupaigataotlejate õiguste kaitsel ning andmekaitsel ja digitaalsete õiguste tagamisel. Inimõiguste Keskus on viimase kümnendi jooksul tellinud kuus avaliku arvamuse uuringut LGBT inimeste õiguste kohta, mille tulemused on avaldatud Inimõiguste Keskuse kodulehe alamlehel "Materjalid". Turu-uuringute AS-i poolt läbi viidud uuringud tehti aastatel 2012, 2014, 2017, 2019, 2021 ja 2023. Keskus viib läbi koolitusi ja konsultatsioone tööandjatele, et edendada teadlikkust mitmekesisusest ning luua töökeskkondi, kus LGBT inimesed tunnevad end väärtustatuna ja turvaliselt. (Inimõiguste Keskus, *s. a.*)

Pärnu linna arengu fookuses on kvaliteetne elukeskkond ja inimsõbralik linnaruum nii kohalikele elanikele kui turistidele. Linna tugevuseks peetakse mitmekesist elukeskkonda, kus on ühendatud linna- ja maaelu, atraktiivne ja hästi toimiv avalik ruum ning tõhusad taristuvõrgustikud. Eesmärk on arendada elavat linnasüdant, tugevdada piirkondlikke keskusi, luua sidus puhkealade võrgustik ning väärtustada kohalikku arhitektuuri. Aastaks 2035 soovitakse rakendada arendusprojekte, mis rõhutavad kohalikku eripära, sealhulgas piirkondlike traditsioonide hoidmist, miljööalade säilitamist, avaliku ruumi arendamist ning uue vabaajakeskuse loomist. (Pärnu arengukava aastani 2035, 2018, lk 29) Pärnu linna arengukava aastani 2035 (2018, lk 31) toob välja, et linnaelanike garanteeritud ja tunnetatud heaolu, mis käsitleb turvalisust, on teinud viimaste aastate jooksul positiivse muutuse.

LGBT inimeste elu Eestis on viimastel aastatel paranenud, kuid väljakutseid on endiselt. Kuigi ühiskond on muutunud tolerantsemaks ja toetavamaks, kogevad paljud LGBT inimesed ikka veel diskrimineerimist ja negatiivset suhtumist.

2.2. Uuringu metoodika ja valim

Uuringu läbiviimiseks kasutati kombineeritud meetodit, mis koosneb kvalitatiivsest meetodist, mis on mõeldud sõnade kogumiseks ning kvantitatiivsest meetodist, mis on mõeldud arvandmete kogumiseks. Kvalitatiivne meetod aitab täiendada kvantitatiivseid uuringutulemusi, mis toetas sihtgrupi põhjalikumalt mõistmist. (Õunapuu, 2014, lk 69–70) Kvantitatiivne uuring keskendub üldistava teadmise produtseerimisele ja esitab tulemused numbriliste andmete kujul. Seevastu kvalitatiivne uurimismeetod võimaldab sotsiaalset tegelikkust mõista ja tuua nähtavale teema varjatud külgi. (Õunapuu, 2014, lk

57) Kombineeritud meetodit kasutati, et vastata uurimisküsimusele nii kvantitatiivsetest kui ka kvalitatiivsetest vaatenurkadest (Askarzai & Unhelkar, 2017, lk 36). Antud töö kontekstis aitas kvalitatiivne uuring täpsustada ja täiendada kvantitatiivseid uurimistulemusi. Tundlike ja varjatute teemade uurimiseks kasutati intervjuud, mis tehti valdkonna ekspertidega ning on kvalitatiivse uurimisviisi andmekogumismeetod (Õunapuu, 2014, lk 170).

Küsimustiku koostamisel tugineti teooria peatükis olevale teaduskirjandusele. Küsimustiku (vt lisa 1) abil uuriti LGBT inimeste hinnangut Pärnu linna turvalisusele, linna avaliku ruumi ja teenuste ligipääsetavusele. Küsimustik sisaldas nii avatud kui suletud küsimusi. Suletud küsimustega hangiti andmeid, millele oli ette antud valikvastused, kus vastaja pidi leidma kas ühe või mitu talle sobivat vastust. Samuti sisaldas küsimustik taustandmeid puudutavaid küsimusi. Avatud küsimused lasid vastajal kirjeldada ja informatsiooni jagada ning stimuleerisid avaldama oma arvamust. Suletud küsimuste avatumaks muutmiseks lisati vastusevariantide hulka vastuserea märkusega „muu“. (Õunapuu, 2014, lk 162)

Käesoleva lõputöö küsitlus on läbi viidud Pärnu linnas elavate või varem elanud täiskasvanute inimeste seas, kes identifitseerivad end lesbi, gei, bi või transsoolise inimesena. Lähtudes lõputöö uurimisteemast, kasutas autor mitut mittetöenäosuslikku valimitüüpi ehk nii ettekavatsetud valimitüüpi, mille järgi kuulusid valimisse respondendid, kellel olid teatud kindlad omadused ja tunnused, mis olid uuringu jaoks olulised (Õunapuu, 2014, lk 143). Ettekavatsetud valimi piires kasutati ka mugavusvalimit ja lumepallivalimit, kus autor edastas ankeetküsimustiku endale tuttavate LGBT kogukonna liikmetele ja palus neil omakorda küsimustikku levitada teistele sama kogukonna liikmetele, kes on elanud või elavad hetkel Pärnu linnas. Mugavusvalimit kasutati, kuna valim koosnes vastajatest, kes on uurijale hõlpsasti kättesaadavad ja valmis koostööd tegema (Õunapuu, 2014, lk 142). Lumepallivalimi meetodit kasutati, kasutades ära sihtgrupi liikmete omavahelisi kontakte, et jõuda teiste sama grupi liikmeteni. (Õunapuu, 2014, lk 144) Üldkogumisse kuulub 8198 erineva seksuaal- ja sooidentiteediga inimest, kuna 01.01.2025 elas Pärnu linnas 40 990 täiskasvanud inimest (Eesti Linnade ja Valdade Liit, 2025) ning Ipsose (2021, lk 4) andmetel keskmiselt 80% inimestest ülemaailmselt identifitseerib end heteroseksuaalsena. Et tagada esinduslik

valim, on vajalik respondentide arv 367, mille põhjal saadud tulemusi oleks võimalik üldistada üldkogumile. Valimi suuruse määramiseks kasutati MaCorr Research (n.d.) valimikalkulaatorit. Väärtused lisati vastavalt: usaldusnivoo 95%, usaldusintervall 5% ja populatsioon 8198.

Anonüümne küsimustik koostati Tartu Ülikooli *LimeSurvey* keskkonnas. Vastajateni jõuti lumepallimeetodi abil, mida kasutatakse varjatud populatsioonide uurimiseks (Õunapuu, 2014, lk 144), läbi *Facebook*'i grupi: LGBT+ Eesti Virtuaalne kogukond, mida tõenäoliselt uuritavad kasutavad, kaudu ning uuringu veebilinki jagati e-kirja teel Geikristlaste Kogule. Samuti saadeti kiri ankeedi veebilingiga suhtlusrakenduse Messenger kaudu Eesti Transinimeste Ühingule ning Eesti LGBT Ühingule, et jõuda sobivate tunnustega vastajateni ning nemad omakorda leiaks valimisse uuritavaid. Veebipõhine küsimustik oli avatud 08.03 – 04.04.2025. Perioodil laekus vastuseid kokku 13. Valimivea arvutamisel saadud vastus 27,2%. Valimivea protsent näitab, kui palju võib valimi tulemus tegelikust, üldkogumi tulemusest, erineda (Õunapuu, 2014, lk 148). Esindusliku valimi künnis, milleks oli 367 jäi saavutamata, seega ei ole võimalik teha üldistavaid järeldusi. Uuringu läbiviijana tehti kõik endast olenev, et jõuda sihtgrupini. Uuritavateni jõudmiseks saadeti uuringu link koos kirjeldusega e-kirja teel:

- 02.03.2025 Eesti LGBT Ühing
- 09.03.2025 Geikristlaste Kogu
- 14.03.2025 Eesti Transinimeste Ühing
- 27.03.2025 Eesti Transinimeste Ühing

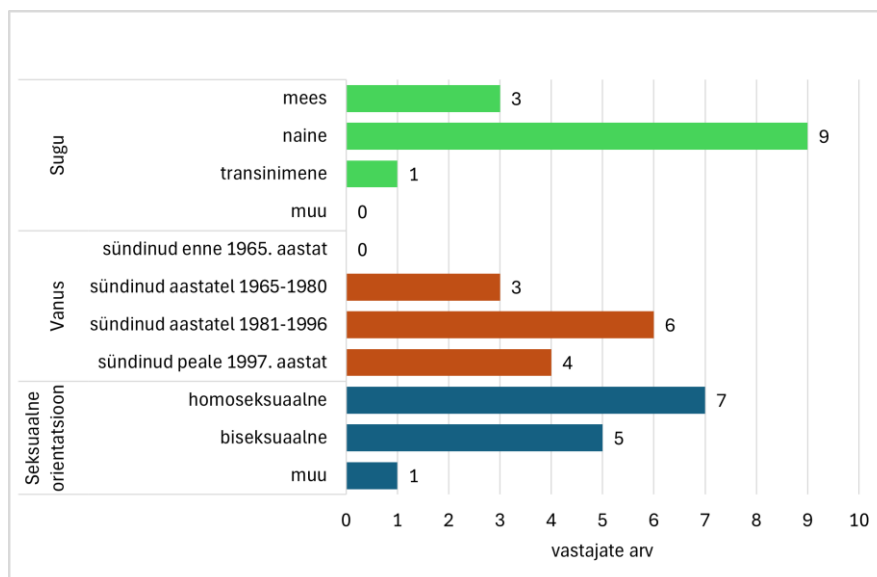
Suhtlusrakenduse *Messenger* kaudu saadeti uuringu link koos kirjeldusega:

- 08.03.2025 Eesti LGBT Ühing
- 09.03.2025 Eesti Transinimeste Ühing
- 22.03.2025 Gendy

Messengeri kaudu leiti sobivate tunnustega vastajaid ka lumepallivalimi meetodil, kasutades uurija tutvusi ning omakorda tuttavate tutvusi. Lumepallivalimit kasutatakse sageli just varjatud sihtgrupi uurimiseks. (Õunapuu, 2014, lk 144)

Uuringu link koos kirjeldusega avaldati *Facebook*’i grupis LGBT+ Eesti Virtuaalne kogukond, mida jälgib 2000 inimest. Grupisisene postitus uuringu lingi ja kirjeldusega avaldati 09.03.2025.

Küsimustikule vastas kokku 13 inimest. Enamik vastajaid olid vanuses 29–44, neli vastajat olid nooremad kui 28 ning kolm vastajat kuulusid vanusegruppi 45–60. Joonisel 1 on toodud vastajate seksuaalne orientatsioon, vanus ja sugu. Kuna vastajate arv oli väike, kasutati ankeetküsitluse teel saadud andmete analüüsimisel kirjeldavat statistikat. Kirjeldavat statistikat kasutatakse andmete grupeerimiseks ja informatsiooni selgeks ning kokkuvõtlikuks esitamiseks. (Õunapuu, 2014, lk 184)

Joonis 1. Uuringus osalejate arv vastavalt soole, vanusele ja seksuaalsele orientatsioonile (n = 13)

Uurimistöö usaldusväärsuse ja teema aktuaalsuse tõestamiseks kaasas üliõpilane uuringusse eksperdid, Eesti LGBT koostöö koordinaatori ja juhatuse liikme, Eesti LGBT Ühingu huvikaitsejuhi ja Eesti Transinimeste Ühingu juhatuse liikme, kellega tehti ekspertintervjuu (vt tabel 1). Intervjuu poolstruktureeritud küsimused koostati tuginedes teooriale (vt lisa 2). Intervjuud lepidi kokku Eeva Koplimesaga e-kirja teel 13.03.2025. Teine ekspertintervjuu lepidi kokku Paul Joosep Vahtraga 28.03.2025 ja kolmas Aili Kalaga 04.04.2025. Ekspertintervjuusid kasutati uuringu usaldusväärsuse ja valiidsuse tõstmiseks, sest ekspertidel on spetsiifilised teadmised ja kogemused, mis aitavad teemat

sügavamalt avada ning täpsustada uurimistulemusi. Ekspertid on pädevad andma ülevaadet LGBT kogukonna kogemustest, probleemidest ja vajadustest. See täiendab uuringus osalejate isiklike vastuseid, pakkudes laiemat ja struktureeritumat perspektiivi uuritavale teemale. Ekspertintervjuud aitavad ka kinnitada või täpsustada kvantitatiivsete andmete tulemusi, andes neile rohkem kaalu ja tõepärasust. Poolstruktureeritud intervjuu tähendab, et uurijal on valmis küsimuste loetelu, kuid intervjuu käigus saab vajadusel täpsustavaid küsimusi esitada või mõnda teemat sügavamalt käsitleda. Poolstruktureeritud intervjuu aitab hoida fookust uurimuse eesmärgil ja uurimisküsimustel, kuid võimaldab samas eksperdil jagada ka täiendavat informatsiooni, mida uurija ei osanud algselt küsida. (Õunapuu, 2014, lk 172) Intervjueeritavate leidmiseks kasutati mugavusvalimit, kuna uuritavad oli kergesti kättesaadavad ning koostööaltid. (Õunapuu, 2014, lk 142)

Ekspertintervjuu kutse esitati e-kirja teel:

- 02.03.2025 Eesti LGBT Ühing
- 27.03.2025 Eesti Transinimeste Ühing
- 28.03.2025 Eesti LGBT Ühing
- 28.03.2025 Eesti LGBT Ühing
- 28.03.2025 Eesti Transinimeste Ühing
- 28.03.2025 Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik

Vastuseid laekus uuringu perioodil kolmelt eksperdilt.

Tabel 1. Ekspertintervjuude ülevaade

Intervjueeritava tähis	Nimi	Ametinimetus	Organisatsioon	Intervjuu aeg	Intervjuu kestus
E1	Eeva Koplimes	Juhatuse liige, koostöö koordinaator	Eesti LGBT Ühing	14.03.2025	1h 15 minutit
E2	Paul Joosep Vahtra	Juhatuse liige	Eesti Transinimeste Ühing	10.04.2025	1h 8 minutit
E3	Aili Kala	Huvikaitsejuht	Eesti LGBT Ühing	17.04.2025	47 minutit

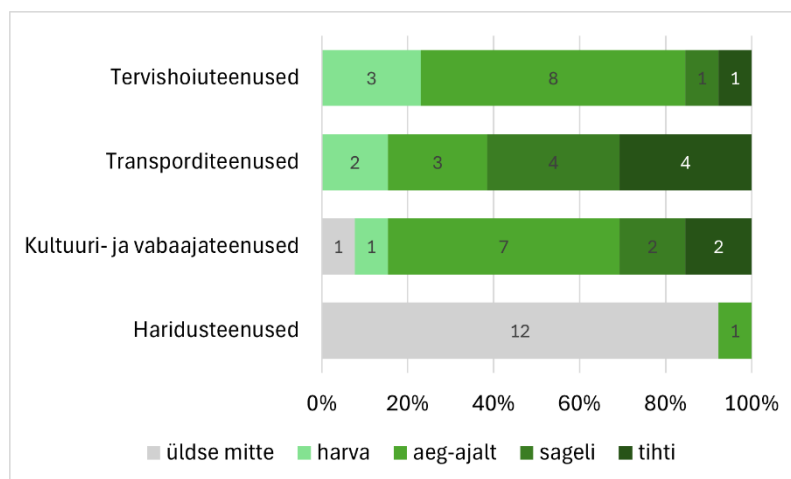
Ekspertintervjuude vastused salvestati uuringu läbiviija telefoniga, salvestused viidi üle peale intervjuu lõppu töö autori isiklikku arvutisse ning kustutati telefonist. Vestlused

transkribeeriti Microsoft Office Wordi dokumendina. Transkriptsioonid ja vestluste salvestised säilitati töö autori isiklikus parooliga kaitstud arvutis kuni lõputöö kaitsmiseni. Analüüsis tugineti peamiselt sõnalistele tsitaatidele (Õunapuu, 2014, lk 105) ning andmete uurimiseks rakendati kvalitatiivset sisuanalüüsi, mis võimaldas teksti sisu põhjalikult käsitleda. (Õunapuu, 2014, lk 160). Eksperdid, kellega viidi läbi intervjuu, on andnud loa avaldada antud lõputöös nimed ja ametialane teave.

2.3. Tulemuste analüüs

2.3.1. Ligipääsetavus Pärnu linna avalikele teenustele ja avalikule ruumile

Esmalt selgitati välja kui sageli kasutavad LGBT inimesed avalikke teenuseid nädala lõikes. Enamik vastajaid (n = 9) on kasutanud või kasutavad erinevaid avalikke teenuseid Pärnu linnas, kuigi teenuste kasutamise sagedus vastajate lõikes varieerus. Üldiselt kasutatakse üht või mitut teenust iganädalaselt, kuid see sõltus teenuse tüübist. Vastajatest kaheksa olid hõivatud töötamisega, kolm hetkel töötud, üks vastaja tegeles paralleelselt nii töö kui ka õppimisega ning üks vastaja oli õpilane. Haridusteenuseid kasutati teiste teenustega võrreldes märgatavalt vähem, mis selgitab asjaolu, et lõputöö uuring viidi läbi Pärnus elanud või hetkel elavate täiskasvanud LGBT inimeste seas. Enim kasutust leidvateks olid transpordi- ja tervishoiuteenused. Samuti kultuuri- ja vabaajateenuseid kasutati aeg-ajalt valdava enamuse vastajate poolt (vt joonis 2).

Joonis 2. Avalike teenuste kasutamise sagedus (n = 13)

Ankeetküsimustiku avatud vastusest ilmneb, et kaheksal vastajal kolmeteistkümnest ei ole esinenud probleeme avalikele teenustele ligipääsetavusega. Kolme respondendi arvates on kõige raskemini ligipääsetavad tervishoiuteenused, ühe arvates ühistransporditeenused ning ühe vastaja arvates haridusteenused. Kolmest vastajast üks täiendas oma vastust ebaseeldiva kogemuse kirjeldusega. Respondent on langenud tervishoiuteenust saades halvustavate kommentaaride ohvriks, tema soo-või seksuaalse identiteedi tõttu. Teenuse kättesaadavuse probleemi toob välja üks vastaja, kes tunnistab, et vaimse tervise teenuste järjekorrad on liiga pikad.

Sarnast probleemi tõid välja ka intervjueritud eksperdid, kes üldiselt leidsid, et erinevatel spetsialistidel on teadlikkus LGBT teemadest madal ning samuti valmisolek teenuseid pakkuda. (E1–E3) Ekspert Aili Kala selgitas, et teadlikkuse madal tase on sageli seotud info puudumisega – kui inimestel pole teemat puudutavat teavet, on lihtne langeda müütide, valeinfo ja kontekstist välja rebitud anekdootlike lugude mõju alla, mida tihti üldistatakse. Arusaamine saab alguse infost, kuid selleks, et teadlikkus kasvaks, peab inimesel olema ka valmisolek infot vastu võtta. Ekspert lisas, et kui teema kohta levib palju väärarusaamu või inimese isiklik hoiak on juba negatiivne, on keeruline luua keskkonda, kus usaldusväärne info jõuaks kohale. Eksperti hinnangul on see aeglane ja individuaalne protsess, sest mõne inimeseni info jõuab, mõneni mitte. (E3)

Ekspertintervjuus käsitleti peamisi muresid ja ohte, mis on seotud emotsionaalse turvalisusega. Täiendavalt tõi E1 välja olukorra kirjelduse, kus inimene otsib abi vaimse tervise spetsialistilt, kuid ei saa olla kindel, kas spetsialist suhtub temasse eelarvamusteta. Ekspert märkis, et mõnikord on hirm, et spetsialist võib püüda inimest „ümber pöörata“ või suunata teda muutma oma identiteeti, selle asemel, et pakkuda professionaalset ja toetavat abi. Sellised kogemused või kartused võivad mõjutada LGBT inimeste valmisolekut üldse abi otsida. (E1)

Ma arvan, et jällegi me jõuame tagasi selle teadmatuse juurde, et ma arvan, et meil on väga palju väga toredaid spetsialiste erinevatel aladel ja väga palju inimesi, kes on toetavad ja toredad, aga kuna nad ei paista välja millegi poolest, nad ei erine transfoobsetest inimestest millegi poolest, siis me ikkagi kardame neid ka, sest me lihtsalt ei tea, et neid ei ole vaja karta, et ma arvan, et see hirm on üks hästi suur osa, et miks võib-olla ei julgeta igale poole pöörduda ja igal pool nagu avalikult

olla ja see käib kõiksuguste teenuste juurde ja see teeb inimeste aitamise keeruliseks. (E1)

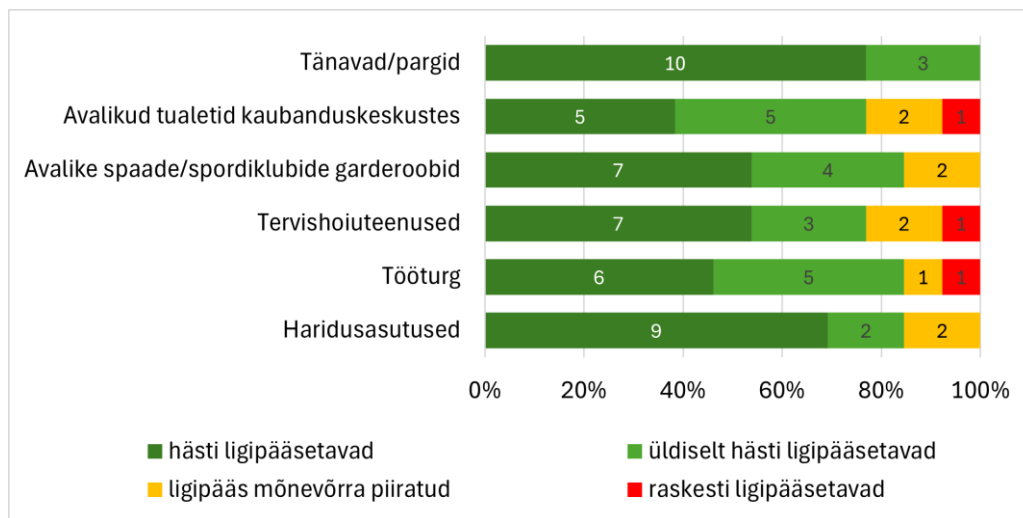
Samuti leiab teine ekspert, et visuaalne märk – olgu selleks näiteks vikerkaarevärviline kleeps nähtaval kohal – aitaks LGBT inimestel mõista, et tegemist on spetsialistiga, kes on teadlik kogukonna eripäradest ning valmis pakkuma toetavat ja turvalist keskkonda. (E2)

Veel nimetati avatud vastustes raskesti ligipääsetavateks avalikeks kohtadeks ka parke ja ühistransporti, kuna need võivad LGBT inimeste jaoks kujutada endast ebaturvalist keskkonda. Kõik intervjuueeritud eksperdid lisavad, et transinimestele põhjustavad raskusi kõik kohad, kus on kasutusel soopõhine jaotus. Ekspert Eeva Koplimes lisas: „Näiteks üks täiesti tüüpiline takistuskoht transinimestele on spaad. Ja kõik need kohad tõesti, kus on jaotatud meesteks naisteks.“ Ekspert Aili Kala kinnitas eelnevat väidet ning lisas: „Siia tuleb sisse see vältiv käitumine, et väga paljud eelistavad mitte panna ennast sellisesse olukorda, kus neil on võimalus, et tekib mingisugune ebameeldiv olukord. Et noh, igal juhul peaks olema tagatud inimväärne võimalus inimesel kasutada tualetti ja vahetada riideid.“

Üle poole ankeedile vastanute arvates Pärnu linnas teenustele ligipääsetavusega probleeme ei esine. Samuti arvati, et Pärnu linna avalik ruum on hästi ligipääsetav (vt joonis 3). Avatud vastusega küsimuses avaldab noor biseksuaalne naine arvamust: „Näen üpris stereotüüpselt välja nagu LGBT kogukonna liige, mistõttu on neis kohtades küllaltki suur tõenäosus, et vaadatakse viltu/jäädakse konkreetset vahtima ja vahel on ka verbaalselt seda väljendatud.“ Vastaja viitab avalikele parkidele ja ühistranspordi teenusele. Ühe eksperdi sõnul on ta ise langenud ühistranspordi kasutades füüsilise ja vaimse vägivalla ohvriks. Ekspert lisab, et kuigi ta ei saanud vigastada, tundis ta end ebaturvaliselt. Ehkki ebameeldiv olukord leidis aset mitu aastat tagasi, mõjutab see siiani seda, kuidas ta linnaruumis liigub. (E2)

Avatud vastusega küsimuses paluti respondentidel kirjeldada, mida tähendab ligipääsetavus avalikule ruumile ja teenustele, lähtudes vastaja soo- või seksuaalidentiteedist. Enamus vastajatest väljendasid piirangute puudumist või ei osanud sellele küsimusele vastata. Neli vastajat pidasid oluliseks seda, et avalik ruum oleks

ligipääsetav ja turvaline kõikidele inimestele, erinevustest olenemata. Kaks vastajat tõid olulise probleemina esile soopõhise jaotuse tualettides ja riietusruumides.

Joonis 3. Ligipääsetavus Pärnu linna avalikule ruumile ja teenustele

Eksperti arvates (E1) teeb teenustele ligipääsetavuse keeruliseks teenusepakkujate teadmatus transsooliste inimeste probleemidest. Ekspert lisab, et kui näiteks psühholoog tahab aidata perekonnal raskustega toime tulla, kuid pere ei julge isegi öelda, et nende pereliige on transsooline, siis aitamine paratamatult muutub väga keeruliseks.

Samuti kui psühholoogi vastuvõtule tuleb inimene, kes ei julge perele tunnistada, et tema sooline või seksuaalne identiteet erineb tunnetuslikust ja psühholoog ütleb seda perele ise, tekitab see usaldamatust. (E1)

/.../ ja psühholoog otsustab, et aga ma ikkagi nagu räägin vanematele ja siis inimene peab hästi ruttu hakkama uut elukohta otsima, sest tal tõesti ei olegi seal turvaline, et kui kuuled mingeid selliseid lugusid, siis ei julgegi pöörduda psühholoogi poole, sest see usaldus. Kuigi see on üks psühholoog väga paljudest, väga paljude heade psühholoogide hulgast, siis noh, see rikub kõikide psühholoogide usaldusväarsust. (E1)

Ekspert lisab, et eriti tuleb probleem välja transinimestele teenuste pakkumisel. Ka toetavad inimesed ei pruugi aru saada, et transnaine ongi naine, mitte mees, kes soovib naine olla ja transmees ongi mees ning see ei ole valik, vaid nii ongi. Sellest tulenevalt

võidakse kasutada valesid termineid. See võib tekitada inimeses hirmu ja tundmise, et nad ei soovi end edaspidi avada. (E1)

Uuringu tulemused näitavad, et LGBT inimeste ligipääs avalikule ruumile ja teenustele Pärnu linnas on ebaühtlane ning sõltub nii teenuse iseloomust kui ka indiviidi identiteedist. Ekspert Aili Kala kinnitas intervjuus järgmist: „LGBT inimesed on kõik väga erinevad, sinna juurde käib ka eestlaslik tagasihoidlikkus“. (E3)

LGBT inimeste ligipääs avalikele teenustele Pärnu linnas on sageli takistatud teenusepakkujate vähese teadlikkuse, soopõhise jaotuse ning hirmu või varasemate negatiivsete kogemuste tõttu. Nähtava toetuse vähesus mõjutab nende valmisolekut teenuseid kasutada.

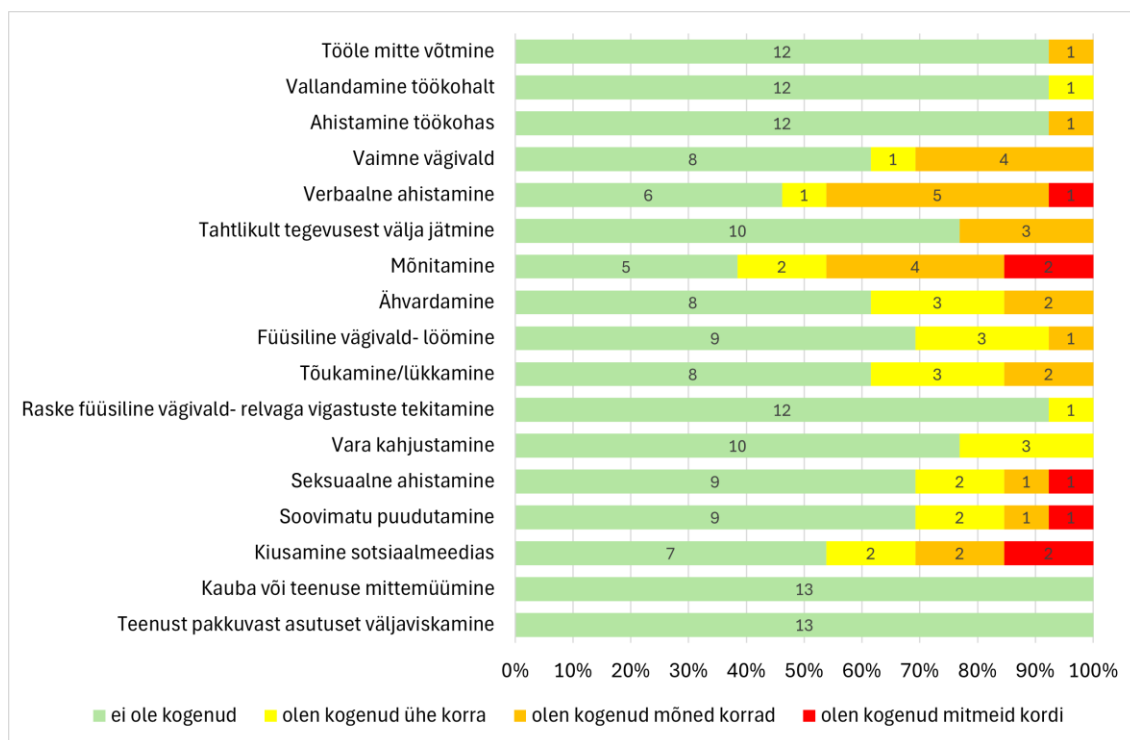
2.3.2. Diskrimineerimine

Järgnevalt käsitletakse Pärnu linnas elanud või praegu seal elavate LGBT inimeste kogemusi diskrimineerimisega seoses nende seksuaalse orientatsiooni või soolise identiteediga. Analüüs keskendub nii otsestele kui ka kaudsetele diskrimineerimisjuhtumitele.

Valdav osa küsitlusele vastanutest on kogenud ebavõrdset kohtlemist, mis on seotud nende soolise või seksuaalse identiteediga. Ainult kaks vastanut märkisid, et ei ole oma identiteedi tõttu diskrimineerimisega kokku puutunud. Kuus vastanut tõdesid, et on kogenud diskrimineerimist harva, samas kui viis vastanut märkisid, et puutuvad sellega kokku mõnikord.

Pärnu LGBT inimesed on kogenud nii füüsilist kui ka vaimset vägivalda, kusjuures vaimse vägivalda esinemissagedus on suurem (vt joonis 4). Ankeedivastustest selgub, et Pärnus ei ole esinenud juhtumeid, kus keeldutaks kauba või teenuse müügist. Siiski kirjeldas ekspert olukorda, kus transinimesele ekslikult keelduti apteegis, retsepti alusel, hormoonravimite müümisest ning apteeker väitis, et edasise menetlemisega tegeleb politsei. (E2) Sarnast olukorda kirjeldab ekspert Aili Kala: „Jah, alustades, ma ei tea,

raamatukogust, kus sa pead dokumente näitama ja lõpetades, ma ei tea, pangas, kus on tekkinud ka olukordi, kus ei nõustuta teenindamast selle dokumendiga inimest.“

Joonis 4. Diskrimineerimise sagedus

Lähtudes vastajate arvamustest (vt joonis 4), ei ole valdaval enamikul neist esinenud probleeme seoses oma soo- või seksuaalse identiteediga töökohal, kuid ebavõrdset kohtlemist töökohal tajus vähesel või keskmisel määral kaheksa vastajat. Samas on märkimisväärne, et vähemalt üks vastanutest on saanud oma identiteedi tõttu töökohalt vallandamise osaliseks. E2 väitel enamik transinimesi ei avalda töökohal oma tunnetuslikku identiteeti, et vältida ebamugavaid olukordi. Samuti tööandjatel või personali töötajatel ei ole piisavalt kogemusi, et tegeleda professionaalselt LGBT inimeste diskrimineerimise ennetamise või olukordade lahendamisega. (E2)

Samuti ei ole enamik vastanutest kogenud seksuaalset ahistamist ega soovimatut puudutamist. Üheksa vastajat ei ole kogenud eelpool toodud ebameeldivaid olukordi, kuid neli inimest on diskrimineerimist kogenud vähemalt ühe korra (vt joonis 4). Uuringu tulemused näitavad, et LGBT inimesed tajuvad enim diskrimineerimist sotsiaalmeedias, lähisuhetes ja avalikus ruumis, kus mitmed vastajad hindasid kogetut keskmisest kuni

väga suure määran. Tervishoiu- ja haridusasutustes esineb diskrimineerimise tajumist peamiselt vähesel või keskmisel määral. Töökeskkonnas tunnetavad enamik vastanutest ennast turvaliselt, kuid ka seal esineb üksikuid negatiivseid juhtumeid.

Ekspert toob välja transsoolise inimese probleemi seoses tööhõivega: „Olen kuulnud ka ühelt inimeselt, kes ütleb, et ma ei hakkagi enne seda tööd otsimagi. Kui ma saan nagu kõik lõpuni korda. Mis tähendab, et karjääris jääb päris suur auk siis sellepärast, et dokumenti ei ole.“ Ekspert viitab juhtumile, mis seisnes soolise üleminekuga seotud asjaolule. (E1)

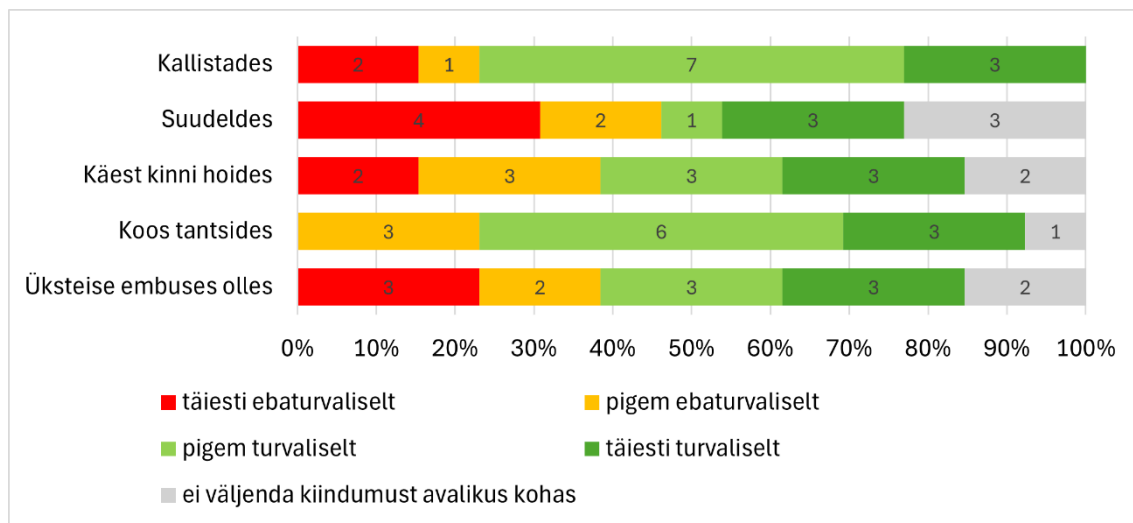
Transinimeste jaoks võivad suurteks väljakutseteks olla olukorrad, kus dokumentidel on märgitud nende varasem sugu või nimi, mis hetkeolukorraga aga vastavuses pole. Sellised olukorrad suurendavad oluliselt riski sattuda diskrimineerimise või vaenuliku suhtumise ohvriks. Eksperti sõnul võib see probleem kõrvaltvaatajale tunduda tühisena, kuid tegelikkuses tuleb transinimestel sageli oodata pikalt enne, kui nad saavad ametlikud dokumendid oma uue identiteediga vastavusse viia. Samas hakkab hormoonasendusravi toimima suhteliselt kiiresti, mis tähendab, et inimese välimus võib lühikese ajaga märgatavalt muutuda. See loob keerulise olukorra: dokumendifoto ei pruugi enam ühtida inimese tegeliku välimusega. „Näiteks kui inimene näeb välja nagu naine, aga dokumentidel on endiselt varasem nimi ja välimus, siis tekib neil sageli ärevus igas olukorras, kus tuleb dokumenti esitada,“ selgitab ekspert. (E2) Selliseid olukordi tuleb ette igapäevaelus – alates apteegikülastustest kuni alkoholi ostmiseni. Iga kord, kui dokumenti tuleb näidata, kaasneb sellega ebamugavustunne ja hirm võimaliku tauniva reaktsiooni ees. (E2) Eksperti sõnul kogevad LGBT õpilased koolikeskkonnas sageli tahtlikku tõrjumist – neid jäetakse teadlikult ühistegevustest kõrvale. Ta lisab, et kiusamist esineb endiselt palju, kuid see ei pruugi alati olla otsene. (E2)

Pärnu LGBT inimesed on kogenud nii otsest kui ka kaudset diskrimineerimist, eriti sotsiaalmeedias, lähisuhetes ja avalikus ruumis, kusjuures transinimesed seisavad silmitsi täiendavate raskustega seoses isikut tõendavate dokumentidega ja sellega kaasneva ärevusega.

2.3.3. Kogukonna turvalisus

Järgnevalt käsitletakse LGBT inimeste turvalisusega seotud asjaolusid. Enamik vastajatest pidas Pärnu linna avalikus ruumis viibimist pigem turvaliseks, kokku kaheksa vastajat. Viie vastaja arvates on Pärnu linna avalik ruum pigem ohtlik.

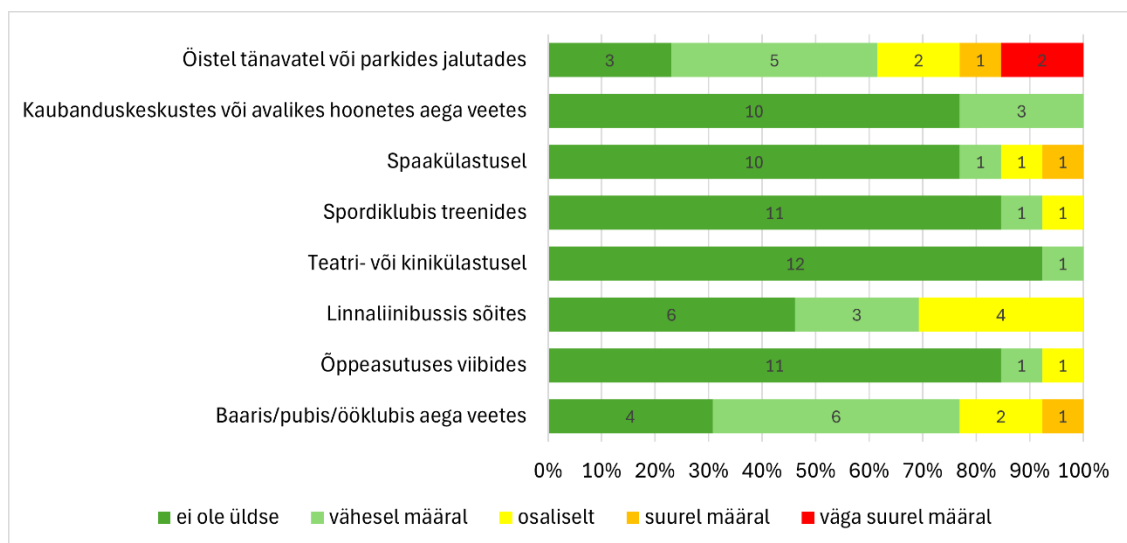
Tänaval, pargis, baaris, pubis, ööklubis, restoranis ja kaubanduskeskustes samast soost partneriga kiindumust väljendades tunnevad enamik vastajaid end pigem ebaturvaliselt. Jooniselt 5 nähtub, et kallistamine ja koos tantsimine on vastajate jaoks kõige ohutum tegevus, mis ei pane LGBT inimesi oma turvalisuse pärast muretsema. Kallistamist ja koos tantsimist, avalikus kohas, peab täiesti turvaliseks tegevuseks kolm vastajat. Samas peetakse suudlemist kõige ebaturvalisemaks, ning kõige enam on märgitud, et sellist laadi kiindumust vastajad avalikus kohas ei väljenda. Täiesti või pigem ebaturvaliseks tegevuseks peavad viis respondenti üksteise embuses olemist.

Joonis 5. Turvalisus avalikus ruumis kiindumuse näitamisel

Joonise 6 põhjal ilmneb, et LGBT inimesed tunnevad end kõige ebaturvalisemalt öistel tänavatel ja parkides liikudes, kus mitmed vastajad on kogenud ebamugavust lausa suurel või väga suurel määral. E1 lisab: „/.../ tähendab, et kui sa paned endale mingisuguse vikerkaar märki kuhugi või midagi ette, et siis on suurem oht, et keegi märkab seda ja ütleb midagi negatiivset. Samas see sama vikerkaar märk suurendab teiste LGBT inimeste turvatunnet ka /.../.“

Samuti toodi välja ebaturvalisuse tunne linnaliinibussides ja ööklubides. Linnaliinibussis sõites tajub osalist ohtu neli vastajat ning baaris, pubis või ööklubis kuus vastajat tunnetavad ohtu vähesel kuni väga suurel määral. Kõige turvalisemaks peeti seevastu kohti nagu teatrid, kinod, spordiklubid ja õppeasutused, kus enamik vastanutest ei kogenud ebaturvalisust üldse. Tulemused viitavad sellele, et kuigi üldine turvatunne on paljudes keskkondades hea, esineb endiselt avalikke ruume, kus LGBT inimesed tunnevad end haavatavamana (vt joonis 6). Ekspertide hinnangul mõjutavad LGBT inimeste turvalisust ja ühiskonna üldist hoiakut nende suhtes oluliselt ka võimul oleva partei vaated ja ideoloogilised seisukohad. (E1–E3)

Joonis 6. Ohu tajumine

Eksperti sõnul ei julge paljud LGBT inimesed oma tegelikku identiteeti avaldada, kuna nad ei taju ühiskonnas piisavat toetust ja soovivad vältida võimalikke ohuolukordi. Sageli puututakse kokku transfoobsete kommentaaridega, mis veelgi süvendab hirmu. Ekspert märgib, et juba ainuüksi asjaolu, et paljud elavad oma igapäevaelu justkui paiksoolistena, näitab, kui suur on hirm sattuda verbaalse või füüsilise vägivalla ohvriks. (E2) Ekspertid väljendavad, et tugev vajadus on LGBT inimestel leida see toetav kogukond. Koht, kus LGBT inimesed saavad koos käia ja suhelda. Nad lisavad, et selleks võiks olla näiteks noortekeskus. (E1, E2) Ekspert Aili Kala lisab, et sellised keskused tekivad eelkõige vajaduspõhiselt – seal, kus on aktiivne kogukond ja soov ise midagi luua. „Et kui on olemas inimesed, kes tahavad sellega tegeleda ja kes näevad, et neil on olemas

mõttekaaslased, siis need on üldiselt need olukorrad ja need kohad ka tekivad, et leitakse võimalus,“ rõhutab ta. Ekspert lisab, et tema 10-aastane kogemus on näidanud, et väljastpoolt algatatud grupid kipuvad sageli lagunema, kui puudub kogukonna enda huvi. (E3)

Enamik LGBT inimestest peab Pärnu avalikku ruumi üldjoontes turvaliseks, kuid tajub siiski ebakindlust teatud olukordades, eriti öisel ajal ja kiindumuse avaldamisel samast soost partneriga. Ebaturvalisust kogetakse enim tänavatel, parkides, linnaliinibussides ja ööklubides, samas kui teatrid, kinod ja õppeasutused tunduvad enamikele turvalised. Ekspertid leiavad, et LGBT inimeste turvatunnet mõjutavad tugevalt ühiskondlikud hoiakud, teadmised LGBT inimestest ja poliitiline kliima, mistõttu paljud ei julge oma identiteeti avalikult väljendada.

2.4. Arutelu, järeldused ja ettepanekud

Järgnevas alapeatükis võrreldakse küsimustiku vastustest ja ekspertidelt saadud infot esimeses peatükis käsitletud teooriaga.

Diskrimineerimine seksuaalse või soolise identiteedi alusel on levinud eri valdkondades, sh tööturul, kus ligi pooled uuringus osalenutest on kogenud ebaõiglast kohtlemist, mis on mõjutanud nende heaolu ja pannud paljusid identiteeti varjama või töölt lahkuma. (Sears *et al.*, 2024, lk 2–3) Ka läbiviidud uuringust selgus, et LGBT inimesi diskrimineeritakse töökohtades ulatuslikult ning esineb vallandamist soolise või seksuaalse identiteedi tõttu. Ekspertid kinnitavad, et LGBT inimesed varjavad oma identiteeti, et mitte langeda diskrimineerimise ohvriks. Samuti toodi välja asjaolu, et transinimesed ei alusta töö otsimisega enne, kui on läbinud soolise ülemineku protsessi. Uuritavad tõid välja, et on kogenud diskrimineerimist avalikus ruumis, haridusasutuses ja töökohas. Ney jt. (2018, lk 13–14) kohaselt diskrimineeriti 65% LGBT+ õpilasi nende soo- või seksuaalse enesemääratluse tõttu. Uuringud on näidanud, et LGBT inimesed kogevad elu eri etappides raskusi. Nendeks võivad olla homofoobsed solvangud või välimuse kritiseerimine. Dinwoodie jt (2020, lk 4) uuring näitas, et väärkohtlemine toimub peamiselt kogukonnas, ahistamist kogetakse ka pereliikmete või hooldajate poolt. Ka käesolevast uuringust selgub, et pigem tuntakse ebavõrdset kohtlemist avalikus ruumis, kuid diskrimineerimist kogetakse ka lähisuhetes. Uuritavad tõid välja, et neid on

avalikult halvustavalt kommenteeritud, sealhulgas on tehtud ebaviisakaid märkusi nende välimuse kohta ning kasutatud solvavaid hüüdnimesid.

Läbiviidud uuringust selgub, et Pärnu linnas esineb LGBT kogukonna liikmetel probleeme turvalisuse ja ligipääsetavusega avalikele teenustele ja linna avalikule ruumile. Kui üldiselt peetakse Eestit turvaliseks riigiks, siis avalikult erinevat seksuaal- või sooidentiteeti väljendada ei julgeta, eriti ebaturvaliseks peetakse teiste asulate hulgas ka Pärnut (Padar & Sepper, 2022, lk 15). Uuringust selgub, et LGBT inimesed tajuvad ebameeldivaid pilke ja kommentaare, eriti juhul kui nähakse välja stereotüüpne kogukonna liige või kandes LGBT sümbolikat. Ankeedile vastanud inimesed tõid välja, et probleeme on esinenud avalike soopõhiste riietusruumide ja tualettidega. Ka 2022. aastal avaldatud uuringu tulemustest on selgunud, et oluline on näha sooneutraalsete tualettide laiemat väärtust ja edendada nende kättesaadavust ka heteronormatiivsetes ruumides, et toetada kaasatust ja soolist võrdsust (Colliver & Duffus, 2022, lk 1493). Ekspertid tõid välja nii oma elukogemuse kui ka nende poole pöördunud LGBT inimeste kogemusi, mis kinnitavad püstitatud uurimisprobleemi. Avaliku ruumi olulisim tunnus on selle kättesaadavus kõigile – nii füüsilises, sotsiaalses kui ka majanduslikus mõttes. Ligipääsetavus tähendab, et inimesed saavad vabalt ja takistusteta osaleda igapäeva- ning ühiskondlikus elus. (Paavel & Kiivet, 2020, lk 107) Seda mõtet toetab läbiviidud uuring, mille kohaselt avalik ruum ja teenused peaksid olema võrdselt kättesaadavad kõigile, sõltumata seksuaalsest või soolisest identiteedist. Allikvere jt (2025, lk 3) pööravad olulist tähelepanu spetsialistide teadmiste ja kogemuste puudumisele erineva seksuaalse ja soolise vähemusgruppide professionaalseks abistamiseks. Ka käesolevas uuringus toodi korduvalt välja sarnast väidet. Transsoolised inimesed kogevad sageli raskusi kaupadele ja teenustele ligipääsemisel, eriti olukordades, kus tuleb esitada isikut tõendav dokument, mis ei vasta nende välimusele. Seetõttu väldivad paljud transinimesed teatud olukordi, nagu tööle kandideerimine, lepingute sõlmimine või teatud kohtades teenuste või toodete tarbimine. (Aavik *et al.*, 2016, lk 59–62) Uuring tõi välja, et transinimeste jaoks on suurimateks väljakutseteks olukorrad, kus tuleb esitada isikut tõendav dokument või kus ruumid ja teenused on soopõhiselt jaotatud. Ebameeldivaid olukordi, mis tekivad isikut tõendava dokumendi esitamisel, toodi enim välja, et esineb apteekides, raamatukogudes ja alkoholi müügikohtades.

Käesolev uuring tugineb vähemusstressi teooriale, mis kirjeldab seksuaal- ja soovähemuste kogetavat eraldiseisvat stressitaset. Selle teooria kohaselt ulatuvad stressorid vägivalla ja kiusamise kogemisest ning vajadusest end pidevalt õigustada kuni sisemiste, väliste survega seotud psühholoogiliste protsessideni. (Arumetsa & Padar, 2024, lk 17) Vähemusstressi teooria aitab mõista, kuidas identiteedi ja ühiskondlike normide vaheline konflikt mõjutab vähemusgruppide vaimset ning füüsilist heaolu. (Frost & Meyer, 2023, lk 1–2) Uuringust ilmneb, et vähemusstress väljendub sageli pidevas sisemises valmisolekus võimalike negatiivsete reaktsioonide suhtes. LGBT inimesed elavad tihti teadmatuses millal ja kellele nende olemasolu, välimus või eneseväljendus võib vastumeelsust või vaenulikkust esile kutsuda. See pidev valvsus ja enesekontroll tekitavad stressi ning võivad mõjutada nende enesetunnet, turvatunnet ja sotsiaalset osalemist igapäevaelus. See näitab, et vähemusstress ei seisne ainult otsestes diskrimineerimisjuhtumites, vaid ka pidevas psühholoogilises koormuses, mida põhjustab hirm võimalike negatiivsete reaktsioonide ees.

Vähemusstress on tihedalt seotud vältiva käitumisega, kuna pidev hirm tagasilükkamise, diskrimineerimise või vaenulikkuse ees sunnib LGBT inimesi sageli vältima olukordi või kohti, mis võiksid nende identiteedi nähtavaks muuta või tekitada konflikti. Vältiv käitumine on sageli seotud varasemate isiklike või lähedaste negatiivsete kogemustega ning meedias kajastatud vaenutegevusega. See kujundab ettevaatlikkust ja hirmu, mis võib mõjutada igapäevaseid valikuid ja liikumisvabadust. Euroopa Liidu 2020. aasta uuringu kohaselt väldib 33% vastanutest sageli või alati teatud kohti, kartes võimalust sattuda ahistamise või rünnaku ohvriks (European Union Agency for Fundamental Rights, 2020, lk 48). Uuringust ilmneb, et varasemad ebameeldivad kogemused jätavad sügava jälje ning võivad mõjutada erineva seksuaalse või soolise identiteediga inimeste valikuid aja ja koha suhtes veel aastaid pärast juhtunut. Padar ja Sepper (2022, lk 15) toovad samuti välja tõsiasja, et inimesed, kelle identiteet erineb heteronormatiivsusest, elavad sageli pidevas hirmus, sest kunagi ei ole võimalik ette näha, kellele nende välimus, käitumine või eneseväljendus võib pahameelt või vaenulikkust põhjustada.

Lähtudes eelpool toodust teeb töö autor Pärnu linna haridusosakonnale ja sotsiaalvaldkonnale järgmiseid ettepanekuid:

- Korraldada koostöös Eesti LGBT Ühingu ja Eesti Transinimeste Ühinguga koolitus LGBT temaatikast Pärnu linna koolide koolijuhtidele, õpetajatele ja noorsootöötajatele, keskendudes mitmekesisuse mõistmisele, teadlikkuse tõstmisele ja turvaliste keskkondade loomisele noortele. Koolitustel on oluline käsitleda teemasid LGBT inimeste õigustest, vajadustest ja vaimse tervise toetamisest haridusasutustes;
- Korraldada koolitus koostöös Eesti LGBT Ühingu ja Eesti Transinimeste Ühinguga, Pärnu linna sotsiaalosakonna töötajatele LGBT inimesi puudutavate õiguste, seadusandluse, suhtlemise ja ligipääsetavuse kohta, aitamaks sotsiaaltöötajatel paremini toetada erinevatesse seksuaalvähemustesse kuuluvaid inimesi;
- Koostöös Eesti LGBT Ühingu ja Eesti Transinimeste Ühinguga töötada välja juhendmaterjal sotsiaal- ja haridusvaldkonna töötajatele töötamiseks seksuaalvähemustesse kuuluvate inimestega. Materjalid peaksid sisaldama kaasaegset terminoloogiat, praktilisi soovitusi suhtlemiseks ning juhiseid, kuidas tagada LGBT isikutele turvaline ja kaasav teenus.

Töö autor teeb ettepanekud Pärnu linna haridusosakonnale, kuna haridustöötajatel on oluline roll üldise tolerantsuse ja teadlikkuse kujundamisel. Samuti esitatakse ettepanekuid sotsiaalosakonnale, mille spetsialistide ülesanne on toetada inimeste igapäevast toimetulekut ning aidata leida lahendusi sotsiaalsetele probleemidele.

Käesoleva töö esimese uurimisküsimuse abil selgitas autor kuidas LGBT inimesed hindavad Pärnu linna kogukonna turvalisust. Vastustest ilmnes, et kuigi enamik vastajatest ei tunne end otseselt ohustatuna, tajutakse teataval määral siiski ebaturvalisust – eelkõige avalikus ruumis ja öisel ajal. Teine uurimisküsimus käsitles Pärnu linna avaliku ruumi ja teenuste ligipääsetavust LGBT inimeste jaoks. Uuringu põhjal suuri takistusi ei ilmnenud, kuid mõned vastajad on kogunud ebameeldivaid olukordi teenuste kasutamisel või avalikus ruumis viibides. Ekspertide hinnangul viitab see sellele, et mõned teenusepakkujaid ei ole teadlikud LGBT inimeste vajadustest ega võrdse

kohtlemise põhimõtetest. Töös esitatud uurimisküsimused said vastatud ja töö eesmärk on täidetud.

Parema tulemuse oleks käesolevas töös saanud kui uuringus oleks rohkem rõhku pandud kvalitatiivsete uurimismeetodite kasutamisele. Kvalitatiivne uurimismeetod oleks võimaldanud uurida LGBT inimeste isiklike arvamusi ja kogemusi süvitsi ning tuvastada varjatud muresid ja vajadusi, mida kvantitatiivne meetod ei pruugi esile tuua. Samuti oleks kvalitatiivsed uuringud aidanud avastada praktilisi lahendusi, kuna LGBT kogukond on tihti varjatud. Kvalitatiivne uuring aitab paremini mõista LGBT kogukonna igapäevaelu ja toimetuleku eripärasid.

KOKKUVÕTE

Kuigi ühiskond muutub järk-järgult seksuaal- ja soovähemuses olevate inimeste suhtes sallivamaks, on heteronormatiivsed hoiakud, nii avalikus ruumis kui isiklikus elus, laialt levinud. LGBT inimesed kogevad endiselt diskrimineerimist ja turvatunde puudumist avalikus ruumis. LGBT kogukonna liikmed kogevad pidevat stressi, mille põhjuseks on hirm tõrjutuse, solvangute ja koguni füüsilise vägivalla ees. Võimalike agressioonide ärahoidmiseks väldivad LGBT inimesed sageli kohti ja olukordi, kus nad võivad sattuda rünnaku ohvriks. Vaatamata tehtud edusammudele LGBT inimestele võrdsete võimaluste ja turvalise keskkonna loomisel, on ligipääs teenustele ja ohutus piiratud. Põhjuseks on nii negatiivsed ühiskondlikud hoiakud LGBT kogukonna suhtes kui erinevate spetsialistide vähesed teadmised ja kogemused mainitud kogukonnaga töötamisel või nende vajadustega arvestamisel.

Selgitamaks Pärnu LGBT inimeste kogemusi ja vajadusi seoses turvalisusega avalikus ruumis ning ligipääsetavusega avalikele teenustele viidi läbi kombineeritud uuring, mille raames kasutas töö autor nii kvantitatiivset kui kvalitatiivset uurimisviisi. Autor viis läbi Tartu Ülikooli *LimeSurvey* keskkonnas koostatud ankeetküsitluse Pärnu linna LGBT kogukonna liikmete hulgas. Kokku vastas ankeetküsitlusele 13 inimest. Küsitlus koosnes struktureeritud ja avatud vastustega küsimustest, mis põhinesid töös käsitletud teoorial ja püstitatud uurimisküsimustel. Lisaks viidi läbi poolstruktureeritud intervjuud valdkonna ekspertidega. Töös kasutati mitut mittetõenäosuslikku valimitüüpi. Ettekavatsetud valimitüübi järgi kuulusid valimisse respondendid, kellel olid kindlad omadused ja tunnused ehk Pärnu linnas elanud või praegu elavad LGBT kogukonna täisealised liikmed. Ettekavatsetud valimi piires kasutati ka mugavusvalimit ja lumepallivalimit ehk autor edastas ankeetküsitluse ka enda tuttavate LGBT kogukonna liikmetele, kes omakorda edastasid ankeetküsitluse sobivate tunnustega inimestele. Ankeetküsitluse veebilink avaldati LGBT+ Eesti Virtuaalne kogukond *Facebooki* grupis. Ekspertintervjuudes osales kolm eksperti. Andmete analüüsimiseks kasutati

ankeetküsitluse tulemuste puhul kirjeldavat statistikat ning intervjuude puhul kvalitatiivset sisuanalüüsi.

Uuringust selgus, et Pärnu LGBT kogukonna liikmed puutuvad kokku nii otsese kui ka kaudse diskrimineerimisega. Diskrimineerimine avaldub erinevates kontekstides – alates avalikust ruumist ja sotsiaalmeediast kuni lähisuhete ja teenuste kasutamiseni. Eriti haavatavas olukorras on transinimesed, kelle igapäevaelu mõjutavad probleemid, mis on seotud isikut tõendavate dokumentidega. Sellega kaasneb sageli ärevus ja stress. Kuigi paljud LGBT inimesed tunnevad end Pärnus üldjoontes turvaliselt, esineb ebameeldivaid kogemusi ühistranspordis, avalikes parkides ning tervishoiuasutustes. Vähene turvatunne toob sageli kaasa vältiva käitumise. Uuringust selgus, et teatud kohti või tegevusi välditakse, et mitte sattuda ebaturvalisse olukorda või hukkamõistu osaliseks. Samuti selgus, et tervishoiuteenustele ligipääsetavus on mõnevõrra piiratud, kuna spetsialistide teadmised ja kogemused erineva seksuaalse või soolise identiteediga inimeste toetamisel on sageli ebapiisavad. See tekitab usaldamatust ning vähendab valmisolekut abi otsida. Transinimeste jaoks kujutavad erilist väljakutset teenused, mis on jagatud soopõhiselt – näiteks avalikud tualetid ning spaad, mille riietusruumid on jaotatud. Seega seisavad transinimesed teenuste kasutamisel silmitsi mitte ainult vaimsete barjääridega, vaid ka füüsilise ligipääsetavuse piirangutega.

Teemat võiks edasi uurida, käsitledes lähemalt LGBT inimeste tööalaseid kogemusi, hoides fookuses tööturule pääsemist, töökeskkonna turvalisust ja diskrimineerimist töökohal. Oluline on edaspidi teha kvalitatiivseid uuringuid Pärnu LGBT inimeste seas. LGBT kogukond on raskesti ligipääsetav ja sageli marginaliseeritud, mistõttu sobib nende kogemuste ja barjääride uurimiseks kvalitatiivne lähenemine. See võimaldab mõista isiklike tähendusi ja varjatud probleeme, mida kvantitatiivsed meetodid ei pruugi piisavalt esile tuua.

VIIDATUD ALLIKAD

- Aavik, K., Roosalu, T., Kazjulja, M., Mere, L., Kaal, K., & Raudsepp, M. (2016). *LGBTQ inimeste igapäevane toimetulek ja strateegilised valikud Eesti ühiskonnas*. Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku kantselei. <https://www.digar.ee/arhiiv/et/raamatud/62738>
- Allikvere, E., Kotsnova, J., Pae, E., Madrus, A., & Pilli, D. (2025). LGBTQI+ noorte vaimse tervise abi ja toe otsimise kogemused. Osalustegevusuuringu aruanne. Poliitikauuringute Keskus Praxis. <https://www.praxis.ee/uploads/2025/04/PAR%20uuringu%20aruanne%20ver1.pdf>
- Arumetsa, S., & Padar, E. (2024). *Minu tervis, minu õigused. Taskuteatmik LGBTQI+ inimestele*. Poliitikauuringute Mõttekoda Praxis. https://www.praxis.ee/uploads/2022/08/Minu-tervis-minu-oigused_taskuteatmik-LGBTQI-inimestele.pdf
- Askarzai, W., & Unhelkar, B. (2017). Research methodologies: An extensive overview. *International Journal of Science and Research Methodology*, 6(4), 21–42. <https://ijsrm.humanjournals.com/research-methodologies-an-extensive-overview/>
- Baker, S. J., & Lucas, K. (2017). Is it safe to bring myself to work? Understanding LGBTQ experiences of workplace dignity. *Canadian Journal of Administrative Sciences*, 34(2), 133–148. <https://doi.org/10.1002/cjas.1439>
- Barnard, S., Dainty, A., Lewis, S., & Culora, A. (2022). Conceptualising work as a ‘Safe space’ for negotiating LGBT identities: Navigating careers in the construction sector. *Work Employment and Society*, 37(6), 1565–1582. <https://doi.org/10.1177/09500170221090164>
- Boyle, S. C., LaBrie, J. W., Costine, L. D., & Witkovic, Y. D. (2017). “It’s how we deal”: Perceptions of LGB peers’ use of alcohol and other drugs to cope and sexual minority adults’ own coping motivated substance use following the Pulse nightclub shooting. *Addictive Behaviors*, 65, 51–55. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2016.10.001>

- Colliver, B., & Duffus, M. (2022). Queer space: Toilet provision, access and inclusion in the West Midlands. *Sexuality Research and Social Policy*, 19, 1483–1495. <https://doi.org/10.1007/s13178-021-00658-8>
- Dinwoodie, R., Greenhill, B., & Cookson, A. (2020). ‘Them two things are what collide together’: Understanding the sexual identity experiences of lesbian, gay, bisexual and trans people labelled with intellectual disability. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 33(1), 3–16. <https://doi.org/10.1111/jar.12252>
- Eesti Inimõiguste Keskus. (2023). *LGBT+ inimeste olukord Eestis 2023*. https://humanrights.ee/app/uploads/2023/05/2023-04-LGBT-aruanne_avaldamine.pdf
- Eesti LGBT Ühing. (s. a.-a). *Sõnastik*. Loetud 5. mai 2025 aadressil <https://www.lgbt.ee/sonastik>
- Eesti LGBT Ühing. (s. a.-b). *Ühingust*. Loetud 5. mai 2025 aadressil <https://www.lgbt.ee/uhingust>
- Eesti LGBT Ühing. (2024, 23. veebruar). *Aasta tegu – abieluvõrdsuse seadustamine*. <https://www.lgbt.ee/post/aasta-tegu-abieluv%C3%B5rdsuse-seadustamine>
- Eesti Linnade ja Valdade Liit. (2025, 24. jaanuar). *Elanike arv kohalike omavalitsuste kaupa [andmebaas]*. <https://www.elvl.ee/elanike-arv>
- European Commission. (2020). *LGBTIQ equality strategy 2020–2025*. https://commission.europa.eu/document/download/5100c375-87e8-40e3-85b5-1adc5f556d6d_en?filename=lgbtiq_strategy_2020-2025_en.pdf
- European Union Agency for Fundamental Rights. (2020). *A long way to go for LGBTI equality*. Publications Office of the European Union. <https://data.europa.eu/doi/10.2811/7746>
- European Union Agency for Fundamental Rights. (2024). *LGBTIQ equality: Progress and challenges*. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2024-lgbtiq-equality_en.pdf
- Facebook. (s. a.). *Eesti LGBT Ühing / Estonian LGBT Association*. Loetud 5. mai 2025 aadressil <https://www.facebook.com/EestiLGBT/about>
- Frost, D. M., & Meyer, I. H. (2023). Minority stress theory: Application, critique, and continued relevance. *Current Opinion in Psychology*, 51, Article 101579. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2023.101579>

- Geikristlaste Kogu. (s. a.). *Missioon*. Loetud 5. mai 2025 aadressil <https://gei.kristlased.ee/>
- Grünberg, L. (2023). *LGBT*. Turu uuringute AS. https://humanrights.ee/app/uploads/2023/05/2023-04-LGBT-aruanne_avaldamine.pdf
- ILGA-Europe. (2025). *Annual review of the human rights situation of LGBTI people in Europe and Central Asia 2025*. <https://www.ilga-europe.org/files/uploads/2025/02/ILGA-Europe-Annual-Review-2025.pdf>
- Inimõiguste Keskus. (s. a.). *Eesti Inimõiguste Keskus*. Loetud 5. mai 2025 aadressil <https://humanrights.ee/tegevus/keskus/>
- Ipsos. (2021). *LGBT+ Pride 2021 Global Survey: A 27-country Ipsos survey*. <https://www.ipsos.com/en/lgbt-pride-2021-global-survey-points-generation-gap-around-gender-identity-and-sexual-attraction>
- Kala, A. (2024). *Eesti LGBT+ inimeste võrdsuse tegevuskava poliitikasoovitused 2024*. Eesti LGBT Ühing. https://4cda3621-8903-4162-9140-353a2ef1ab04.usrfiles.com/ugd/5a1900_1e498c13e88941c084d8abbce7bdc211.pdf
- Kidd, G., Marston, L., Nazareth, I., Osborn, D., & Pitman, A. (2024). Suicidal thoughts, suicide attempt and non-suicidal self-harm amongst lesbian, gay and bisexual adults compared with heterosexual adults: analysis of data from two nationally representative English household surveys. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 59, 273–283. <https://doi.org/10.1007/s00127-023-02490-4>
- Kite, M. E., & Bryant-Lees, K. B. (2016). Historical and Contemporary Attitudes Toward Homosexuality. *Teaching of Psychology*, 43(2), 164–170. <https://doi.org/10.1177/0098628316636297>
- Kutsar, D. (2023). Psühhosotsiaalsed ehk suhteskkonnad ja vaimne heaolu. M. Sisask (toim), *Eesti inimarengu aruanne 2023. Vaimne tervis ja heaolu* (lk 165–172). SA Eesti Koostöö Kogu. <https://inimareng.ee/et/psuhhosotsiaalsed-ehk-suhteskkonnad-ja-vaimne-heaolu/>
- Latham, A., & Layton, J. (2019). Social infrastructure and the public life of cities: Studying urban sociality and public spaces. *Geography Compass*, 13(7), Article e12444. <https://doi.org/10.1111/gec3.12444>

- LGBT. (2025, 12. jaanuar). *Sõnaveeb*. Eesti Keele Instituut. <https://sonaveeb.ee/search/unif/dlall/dsall/LGBT/1/est>
- Lubitow, A., Carathers, J., Kelly, M., & Abelson, M. (2017). Transmobilities: mobility, harassment, and violence experienced by transgender and gender nonconforming public transit riders in Portland, Oregon. *Gender Place & Culture*, 24(10), 1398–1418. <https://doi.org/10.1080/0966369x.2017.1382451>
- MaCorr Research. (n.d.). *Sample size calculator*. <https://www.macorr.com/sample-size-calculator.htm>
- Mallory, C., Vasquez, L. A., Brown, T. N., Momen, R. E., & Sears, B. (2021). *The impact of stigma and discrimination against LGBT people in West Virginia*. The Williams Institute. <https://escholarship.org/uc/item/8jd8f7f6>
- McGlynn, N., Browne, K., Pollard, A., Sherriff, N., Zeeman, L., Aujean, S., Pinto, N., Davis, R., Mirandola, M., Gios, L., Amaddeo, F., Donisi, V., Pierson, A., Rosinska, M., & Niedźwiedzka-Stadnik, M. (2017). *TASK 2: Qualitative research - Focus group studies with LGBTI people and health professionals*. EuroHealthNet. https://eurohealthnet.eu/wp-content/uploads/documents/2018/180301_Project_Health4LGBTI_Focus-Group-Studies.pdf
- Medina-Martínez, J., Saus Ortega, C., Sánchez-Lorente, M. M., Sosa-Palanca, E. M., García-Martínez, P., & Mármol-López, M. I. (2021). Health inequities in LGBT people and nursing interventions to reduce them: A Systematic review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(22), Article 11801. <https://doi.org/10.3390/ijerph182211801>
- Meiorg, M., & Grossthal, K. (2022). *Võrdse kohtlemise seaduse käsiraamat*. Eesti Inimõiguste Keskus. <https://humanrights.ee/app/uploads/2022/09/Vordse-kohtlemise-seaduse-kasiraamat-2022.pdf>
- Meyer, I. H., Wilson, B. D. M., & O'Neill, K. (2021). *LGBTQ people in the US. Select Findings from the Generations and TransPop Studies*. The Williams Institute. <https://williamsinstitute.law.ucla.edu/wp-content/uploads/Generations-TransPop-Toplines-Jun-2021.pdf>

- Mäesepp, L. (2022). *Transsooliste inimeste läbisaamine oma vanematega ning seos sotsiaalse toimetulekuga transsooliste inimeste hinnangul*. [Bakalaureusetöö, Tartu Ülikool, Pärnu kolledž]. ADA. <http://hdl.handle.net/10062/82553>
- Nahkur, O. (2023). Eesti inimeste turvatunne oma kodukandis ning sellega seotud tegurid. M. Ainsaar (toim), *Muutuv ja mitmekesine Eesti Euroopa Sotsiaaluuringus* (lk 82–90). Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituut. <https://www.digar.ee/arhiiv/et/raamatud/204595>
- Ney, M., Rannaääre, K., & Raud, K. (2018). *Eesti LGBT+ õpilaste koolikeskkonna uuring*. Eesti LGBT Ühing. https://4cda3621-8903-4162-9140-353a2ef1ab04.usrfiles.com/ugd/5a1900_7a096b2e01084f81b16fb72914cf3380.pdf
- Olsen, T. A., & Cruz jr. F. D. (2022). LHBT+-personer skjuler identiteten sin på Sykehjem [LGBT+ inimesed varjavad hooldekodudes oma identiteeti]. *Sykepleien*, 110(88349), article e88349. <https://doi.org/10.4220/Sykepleiens.2022.88349>
- Otsatalo, P. (2015). *Väärtuste seos soolise võrdõiguslikkusega 1. jalaväebrigaadi näitel* [Magistritöö, Sisekaitseakadeemia, Sisejulgeoleku instituut]. Digiriidul. <https://digiriidul.sisekaitse.ee/handle/123456789/33>
- Paavel, T., & Kiivet, E. (2020). Avalik ruum kui elukeskkonda siduv võrgustik. *Eesti inimarengu aruanne 2019/2020. Linnastunud ühiskonna ruumilised valikud* (lk 105–115). SA Eesti Koostöö Kogu. <https://2020.inimareng.ee/print/EIA-2019-2.1.pdf>
- Padar, E., & Sepper, M-L. (2022). *LGBTQI võrdsus Eestis – barjäärid ja võimalused*. Poliitikauuringute Keskus Praxis. https://4cda3621-8903-4162-9140-353a2ef1ab04.usrfiles.com/ugd/5a1900_9e34c11111ac474eb9498ec2b2a67c8e.pdf
- Perekonnaseadus. (2009). *Riigi Teataja I*, 60, 395; *Riigi Teataja I*, 06.07.2023, 7. <https://www.riigiteataja.ee/akt/PKS>
- Persson, H., Åhman, H., Yngling, A. A., & Gulliksen, J. (2015). Universal design, inclusive design, accessible design, design for all: different concepts—one goal? On the concept of accessibility—historical, methodological and philosophical aspects. *Universal Access in the Information Society*, 14(4), 505–526. <https://doi.org/10.1007/s10209-014-0358-z>
- Pärnu arengukava aastani 2035. (2018). *Riigi Teataja IV*, 11.10.2018, 9; *Riigi Teataja IV*, 29.11.2024, 7. Lisa. <https://www.riigiteataja.ee/akt/429112024007>

- Riigikantselei. (2021). *Ligipäasetavuse rakkerühma lõpparuanne*.
https://www.riigikantselei.ee/sites/default/files/documents/2021-09/Riigikantselei_Ligip%C3%A4%C3%A4setavuse_rakker%C3%BChma_%20lopparuanne.pdf
- Rõigas, A. (2023). *Soo- ja seksuaalvähemuste turvalisuse tajumine Tartu linnaruumis* [Bakalaureusetöö, Tartu Ülikool, Ökoloogia ja maateaduste instituut]. ADA. <https://hdl.handle.net/10062/90684>
- Sears, B., Castleberry, N. M., Lin, A., & Mallory, C. (2024). *LGBTQ People's Experiences of Workplace Discrimination and Harassment 2023*. The Williams Institute. <https://williamsinstitute.law.ucla.edu/wp-content/uploads/Workplace-Discrimination-Aug-2024.pdf>
- Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik. (2023). *Võrdõigusvoliniku 2022. aasta tegevuse aruanne*. https://www.volinik.ee/volinik-live-web-prd/s3fs-public/2023-11/aruanne_A4_pages_veebi-1_0.pdf
- Sooväli-Sepping, H., Trell, E.-M., & Salmistu, S. (2023). Ruumiplaneerimine ja vaimne heaolu: kuidas linnastunud keskkonnas sotsiaalset eraldatust ja üksildust vähendada. M. Sisask (toim), *Eesti inimarengu aruanne 2023. Vaimne tervis ja heaolu* (lk 329–340). SA Eesti Koostöö Kogu. <https://inimareng.ee/et/ruumiplaneerimine-ja-vaimne-heaolu-kuidas-linnastunud-keskkonnas-sotsiaalset-eraldatust-ja-üksildust-vahendada/>
- The Baltic Times. (2024, April 2). *Estonia working on action plan to strengthen equal treatment of LGBT+ people*. https://www.baltictimes.com/estonia_working_on_action_plan_to_strengthen_equal_treatment_of_lgbt_people/
- Toom, L. (2018). *LGBT+ teismelised räägivad ümbritsevate inimeste suhtumisest nende seksuaalsesse orientatsiooni* [Bakalaureusetöö, Tartu Ülikool, Ühiskonnateaduste instituut]. ADA. <http://hdl.handle.net/10062/60946>
- Toom, L. (2020). „Sotsiaalsest poolest on see nii mõttetult raske“ – LGBT+ noorte lood oma elust [Magistritöö, Tartu Ülikool, Ühiskonnateaduste instituut]. ADA. <http://hdl.handle.net/10062/68018>
- Transinimesed. (s. a.). *Meist*. Loetud 5. mai 2025 aadressil <https://transinimesed.ee/uhing/>

- Turu-uuringute AS. (2017). *Avaliku arvamuse uuring LGBT teemadel*.
<https://humanrights.ee/app/uploads/2017/05/Avaliku-arvamuse-uuring-LGBT-teemadel-2017-4.pdf>
- Turu-uuringute AS. (2019). *Avaliku arvamuse uuring LGBT teemadel*.
<https://humanrights.ee/app/uploads/2019/06/2019-LGBT-aruanne.pdf>
- Turu-uuringute AS. (2023). *Avaliku arvamuse uuring LGBT teemadel*.
https://humanrights.ee/app/uploads/2023/05/2023-04-LGBT-aruanne_avaldamine.pdf
- University of California San Francisco. (2024, March). *LGBTQIA+ Glossary*.
<https://lgbtq.ucsf.edu/glossary-terms>
- Vihma, P., & Lippus, M. (2014). *Eesti kogukondade hetkeseis. Uuringuraport*. Linnalabor; Eesti Külaliikumine Kodukant.
<https://kysk.ee/failid/Upload/files/Uuringud/Kogukonnauuring.pdf>
- Võrdse kohtlemise seadus. (2008). *Riigi Teataja I*, 56, 315; *Riigi Teataja I*, 22.10.2021, 11. <https://www.riigiteataja.ee/akt/122102021011>
- Wilken, J. P., Bugarszki, Z., Saia, K., Hanga, K., Narusson, D., & Medar, M. (2015). Kogukonnaga seotud mõisted ja kogukonnas osalemist toetavad teenused Eestis. *Sotsiaaltöö*, (2), 7–12.
- Woulfe, J. M., & Goodman, L. A. (2018). Identity abuse as a tactic of violence in LGBTQ communities: Initial validation of the Identity Abuse Measure. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(5–6), 2656–2676.
<https://doi.org/10.1177/0886260518760018>
- Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu Ülikool. ADA. <http://hdl.handle.net/10062/36419>

Lisa 1. Ankeetküsimustik Pärnu LGBT kogukonnale

Hea Pärnus elanud või hetkel elav LGBT kogukonna liige!

Olen Tartu Ülikooli Pärnu kolledži sotsiaaltöö ja rehabilitatsiooni korralduse eriala 3. kursuse üliõpilane. Kirjutan praegu lõputööd teemal „LGBT INIMESTE TURVALISUS JA LIGIPÄÄSETAVUS TEENUSTELE PÄRNU LINNA AVALIKUS RUUMIS“ ning töö peamine eesmärk on uurida, kuidas hindavad LGBT inimesed Pärnu linna kogukonna turvalisust ning kui ligipääsetav on Pärnu linna avalik ruum ja avalikud teenused LGBT inimeste jaoks. Uuringusse on kaasatud Pärnu linnas elanud või hetkel elavad täiskasvanud inimesed, kes identifitseerivad end lesbi, gei, biseksuaalse või transinimesena. Uuringutulemusi kasutatakse ainult minu lõputöö jaoks. Uuringus osalemine on anonüümne ja andmeid kasutatakse uuringutulemuste esitamisel üldistatud kujul. Ankeetküsimustiku täitmiseks kulub ligikaudu 12 minutit. Küsimuste korral palun pöörduda marin.kula@ut.ee.

Selles küsimustikus on 23 küsimust.

Vastaja sotsiaaldemograafilised andmed

Küsimuste koostamisel kasutatud allikad: Toom, 2020; Ipsos, 2021; Padar & Sepper, 2022

1. Milline on Teie sooidentiteet?

- Mees
- Naine
- Transsooline inimene
- Muu

2. Milline on Teie seksuaalne orientatsioon?

- Homoseksuaalne
- Biseksuaalne
- Muu

3. Teie vanus on... ?

Lisa 1 järg

- sündinud peale 1997. aastat
- sündinud aastatel 1981–1996
- sündinud aastatel 1965–1980
- Sündinud enne 1965. aastat

4. Kas elate hetkel või olete elanud Pärnu linnas?

- Elan hetkel Pärnu linnas
- Elasin varem Pärnu linnas, kuid praegu elan mujal

5. Palun täpsustage, kas Te praegu...?

- Õpite
- Töötate
- Õpite ja töötate
- Olete töötu
- Muu

Avalike teenuste kasutamist puudutavad küsimused

Küsimuste koostamisel kasutatud allikad: Grünberg, 2023; Paavel & Kiivet, 2020

6. Kui sageli kasutate või kasutasite Pärnu linnas mõnda avalikku teenust nädala lõikes? Avalik teenus on riigi või kohaliku omavalitsuse pakutav teenus, mis on suunatud elanike heaolu tagamisele ja ühiskonna toimimise toetamisele. Näiteks: tervishoid, haridus, ühistransport, kultuuriteenused.

- Ühe korra nädalas
- Kaks korda nädalas
- Kolm korda nädalas
- Neli korda nädalas
- Viis ja rohkem kordi nädalas
- Ei kasuta/ei kasutanud avalikke teenuseid

Lisa 1 järg

7. Kui sagedasti kasutate või kasutasite Pärnu linnas elades järgmisi avalikke teenuseid?

	üldse mitte	harva	aeg-ajalt	sageli	tihti
Tervishoiuteenused (perearsti keskus, haigla, vaimse tervise teenused jne)					
Transporditeenused (ühistranspordi teenused, autoregistriteenused jne)					
Kultuuri- ja vaba aja teenused (spordikeskused, ujulad, muuseumid, teatrid, avalikud pargid jne)					
Haridusteenused (kutseõpe, täiendõpe, ülikool jne)					

8. Millised avalikud teenused eelnevast loetelust on Teie jaoks kõige raskemini ligipääsetavad (nimetage 1–3) ning palun põhjendage miks?

9. Kui tihti liigute Pärnu linna avalikus ruumis või liikusite Pärnus elades nädala lõikes? Avalik ruum kui kogukonnale kuuluv ja kõigile avatud ala.

- Üks kord nädalas
- Kaks korda nädalas
- Kolm korda nädalas
- Neli korda nädalas
- Viis ja rohkem korda nädalas
- ei liigu/ei liikunud üldse Pärnu linna avalikus ruumis

Ligipääsetavust puudutavad küsimused

Küsimuste koostamisel kasutatud allikad: Riigikantselei, 2021

10. Kui ligipääsetavad on Teie arvates Pärnu linna avalik ruum ja avalikud teenused? Avalik ruum on igasugune ruum, mis on mõeldud kõigile inimestele, näiteks pargid, tänavad, väljakud ja hooned, kaubanduskeskused, avalikud tualettruumid jne. Avalikele teenustele ligipääsetavus tähendab, et kõik inimesed saavad ühtlaselt ja takistusteta kasutada avalikke teenuseid, nagu haridus, transport, tervishoid ja muud teenused.

Lisa 1 järg

	hästi ligipääsetavad	üldiselt hästi ligipääsetavad, aga on arenguruumi	ligipääs on mõnevõrra piiratud	raskesti ligipääsetav
Tänavad/pargid				
Avalikud tualetid kaubanduskeskustes				
Avalike spaade/spordiklubide garderoobid				
Tervishoiuteenused				
Tööturg				
Haridusasutused				

11. Milliseid muudatusi soovitate, et parandada ligipääsetavust Pärnu linna avalikule ruumile ja teenustele?

12. Palun kirjeldage, mida Teie jaoks tähendab ligipääsetavus avalikule ruumile ja teenustele, lähtudes Teie soo- või seksuaalidentiteedist?

Diskrimineerimist puudutavad küsimused

Küsimuste koostamisel kasutatud allikad: Meyer *et al.*, 2021; Meiorg & Grossthal, 2022; Ney, *et al.*, 2018

13. Kui sageli olete praegu või varasemalt, Pärnu linnas elades, tundnud, et Teid on diskrimineeritud?

- mitte kunagi
- Harva
- Mõnikord
- Tihti
- Pidevalt

14. Palun hinnake, millisel määral olete järgmistes eluvaldkondades kokku puutunud diskrimineerimisega? *Diskrimineerimine kui inimeste ebavõrdne kohtlemine.*

Lisa 1 järg

	üldse mitte	vähesel määral	keskmisel määral	suurel määral	väga suurel määral
Avalikus ruumis					
Tööl					
Haridusasutuses					
Lähisuhtes					
Internetis (sotsiaalmeedias)					
Tervishoiuasutuses					

15. Palun hinnake kui sageli olete kogenud järgmised diskrimineerimise viise Teie seksuaalse orientatsiooni või eneseväljenduse tõttu, Pärnu linnas elades?

	ei ole kogenud	olen kogenud ühe korra	olen kogenud mõned korrad	olen kogenud mitmeid kordi
Tööle mitte võtmine				
Vallandamine töökohalt				
Ahistamine töökohas				
Vaimne vägivald				
Verbaalne ahistamine				
Tahtlikult tegevusest välja jätmine				
Mõnitamine				
Ähvardamine				
füüsiline vägivald-löömine				
Tõukamine/lükkamine				
Raske füüsiline vägivald-relvaga vigastuste tekitamine				
Teie vara kahjustamine				
Seksuaalne ahistamine				
Soovimatu puudutamine				
Kiusamine sotsiaalmeedias				
Kauba või teenuse mittemüümine				
Teenust pakkuvast asutusest väljaviskamine				

16. Milliseid muutusi soovitate, et vähendada Pärnus diskrimineerimist ja sellega seotud probleeme?

Turvalisusega seotud küsimused

Küsimuste koostamisel kasutatud allikad: Padar & Sepper, 2022

Lisa 1 järg

17. Kui turvaliseks peate Pärnu linna avalikku ruumi?

- Väga turvaliseks
- Pigem turvaliseks
- Pigem ohtlikuks
- Väga ohtlikuks

18. Kui turvaliselt tunnete end Pärnu linna avalikus ruumis (tänaval, pargis, baaris, pubis, ööklubis, restoranis, kaubanduskeskuses) kui väljendate samast soost partneriga kiindumust?

	täiesti ebaturvaliselt	pigem ebaturvaliselt	pigem turvaliselt	täiesti turvaliselt	ei väljenda kiindumust avalikus kohas
Kallistades					
Suudeldes					
Käest kinni hoides					
Koos tantsides					
Üksteise embuses olles					

19. Millisel määral olete tajunud ohtu järgmisi Pärnu linna avalikke teenuseid/avalikku ruumi kasutades?

	ei ole üldse	vähesel määral	osaliselt	suurel määral	väga suurel määral
Öisetel tänavatel või parkides jalutades					
Kaubanduskeskustes või avalikes hoonetes aega veetes					
Spaakülastusel					
Spordiklubis treenides					
Teatri- või kinokülastusel					
Linnaliini bussis sõites					
Õppeasutuses viibides					
Baaris/pubis/ööklubis aega veetes					

Lisa 1 järg

20. Kui sageli olete Pärnu avalikke teenuseid kasutades kokku puutunud järgmiste ebameeldivate olukordadega?

	mitte kunagi	harva	mõnikord	sageli	tihti
Halvustavad kommentaarid					
Halvustavad pilgud					
Nügimine/lükkamine					
Ründamine					
Seksuaalne ahistamine (verbaalne/füüsiline)					
Teie vara kahjustamine					

21. Milliseid muudatusi soovitate, et parandada turvalisusega seotud probleeme Pärnu linnas?

Kokkuvõtvad küsimused

Küsimuste koostamisel kasutatud allikad: Kala, 2024

22. Kelle poole olete varem pöördunud või pöörduksite nõu ja abi saamiseks juhul kui kogete diskrimineerimist ja muid probleeme seoses oma seksuaalse või soolise identiteediga?

- Pereliikmete (vanemad, õed-vennad, sugulased) poole
- Sõprade või tuttavate poole
- LGBT organisatsioonide või tugigruppide poole
- Sotsiaal- ja vaimse tervise spetsialistide (psühholoog, nõustaja) poole
- Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku poole
- Usaldusväärse õpetaja või õppeasutuse tugispetsialisti poole
- Ei ole abi otsinud, kuid kaaluksin seda tulevikus
- Ei ole abi otsinud ega tunne vajadust seda teha
- Muu...

23. Kui soovite käsitletud teemadel veel midagi omalt poolt lisada, siis tehke seda palun siin:

Lisa 1 järg

Täna abi eest!

Marin Küla

Lisa 2. Ekspertintervjuu küsimused

1. Üldine olukord ja turvalisus

- Kuidas mõjutab sotsiaalne tõrjutus ja diskrimineerimine LGBT inimeste igapäevaelu ja turvatunnet? (Padar & Sepper, 2022, lk 15)
- Kuidas hindate LGBT inimeste turvalisust Pärnus võrreldes teiste Eesti linnadega? (Nahkur, 2023, lk 87)
- Millised on LGBT inimeste peamised mured ja ohud seoses füüsilise turvalisusega sh Pärnu linnas? (Nahkur, 2023, lk 87) (Padar & Sepper, 2022, lk 15)
- Millised on LGBT inimeste peamised mured ja ohud seoses emotsionaalse turvalisusega, sh Pärnu linnas? (Baker & Lucas, 2017, lk 137)
- Milliseid kogemusi on Pärnus elanud või elavad LGBT kogukonna liikmed Teiega jaganud ohuolukordadest? Milliseid kogemusi Teie teate/olete kuulnud? (Padar & Sepper, 2022, lk 15)

2. Avalik ruum ja ligipääsetavus

- Kui ligipääsetavad on, Eesti ja Pärnu avalikud teenused (tervishoid, haridus, sotsiaalhoolekanne) LGBT inimestele? (Aavik *et al.*, 2016, lk 62)
- Milliseid takistusi kogevad LGBT inimesed Eestis ja Pärnus avalikes asutustes ja teenuste kasutamisel? (Aavik *et al.*, 2016, lk 62)
- Milliseid probleeme on LGBT inimesed kogenud seoses dokumentides oleva nime ja tegeliku soo erinevusega, näiteks arsti juures, apteegis või ametiasutustes? (Aavik *et al.*, 2016, lk 61)
- Millised on LGBT inimeste peamised mured seoses avalike tualettide ja riietusruumide kasutamisega? Kas LGBT inimesed on tähelepanu juhtinud Pärnu avalike riietusruumide ja tualettide olukorrale? (Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik, 2023, lk 16)

3. Diskrimineerimine

- Kui teadlikud on Eestis teenusepakkujad LGBT inimeste vajadustest ja õigustest? Kui teadlikud on Pärnu teenusepakkujad (nt hotellid, kohvikud, poed) LGBT inimeste vajadustest ja õigustest? (Aavik *et al.*, 2016, lk 61)

Lisa 2 järg

- Millised on olnud juhtumid, kus LGBT inimesi on Pärnus diskrimineeritud kaupade või teenuste kasutamisel? (Aavik *et al.*, 2016, lk 61)

4. Tervis ja sotsiaalne toetus

- Millised on Eesti LGBT inimeste peamised väljakutsed füüsilise ja vaimse tervise seisukohalt? (Kite & Bryant-Lees, 2016, lk 166)
- Millised on LGBT inimeste peamised väljakutsed vaimse tervise seisukohalt Pärnus? (Kite & Bryant-Lees, 2016, lk 166)
- Millised on LGBT inimeste peamised väljakutsed füüsilise tervise seisukohalt Pärnus? (Kite & Bryant-Lees, 2016, lk 166)
- Kui palju ja millised on need organisatsioonid või tugivõrgustikud, kes toetavad LGBT inimesi Pärnus? (Eesti LGBT Ühing, *s. a.*; Transinimesed, *s. a.*; Geikristlaste Kogu, *s. a.*; Inimõiguste Keskus, *s. a.*)

5. Parandusettepanekud ja lahendused

- Milliseid meetmeid peaks Pärnu linn rakendama, et parandada LGBT inimeste turvalisust ja ligipääsetavust? (Aavik *et al.*, 2016, lk 92)
- Millised head praktikad mujal Eestis või välismaal võiksid olla Pärnu jaoks eeskujuks LGBT õiguste edendamisel? (Aavik *et al.*, 2016, lk 94)
- Mida saaksite soovitada soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinikule LGBT inimeste olukorra parandamiseks Pärnus? (Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik, 2023, lk 6)

SUMMARY

SAFETY AND ACCESSIBILITY OF SERVICES FOR LGBT PEOPLE IN PUBLIC SPACES IN THE CITY OF PÄRNU

Marin Küla

The topic of this thesis is highly relevant due to the ongoing discrimination, social exclusion, and restricted access to services and public spaces that continue to affect the safety and well-being of LGBT individuals in society. These issues hinder their equal participation in daily life, limit their autonomy, and can have long-term negative effects on their mental and physical health. Despite gradual improvements in public attitudes, heteronormativity still prevails in many aspects of both public and private life.

The research problem addressed in this thesis is that LGBT individuals are not guaranteed physical, social, or emotional safety, nor equal accessibility to services in society, including in the city of Pärnu.

To investigate this issue, the author formulated two research questions:

- How do LGBT people rate the safety of the community in the city of Pärnu?
- How accessible are public spaces and public services in Pärnu for LGBT people?

The theoretical framework of the study draws on the literature on minority stress theory. Previous research findings show that despite societal progress in ensuring equal rights, many LGBT people continue to experience exclusion, microaggressions, or even violence. These experiences often lead to avoidance behaviors, where people limit their presence in potentially dangerous environments as a means of self-protection. In addition,

access to public services is still hampered by limited awareness of LGBT-specific needs among professionals or persistent social prejudices.

The empirical part of the study employed a mixed-methods approach. Quantitative data were gathered through an online questionnaire created using the University of Tartu's LimeSurvey platform. The questionnaire contained structured and open-ended questions informed by the theoretical framework and the research questions. In addition, semi-structured interviews were conducted with three experts. Non-probability sampling methods were used, including purposive, convenience, and snowball sampling, to reach respondents with specific characteristics relevant to the research focus. The threshold for a representative sample was not reached, so it is impossible to draw general conclusions.

Findings from the first research question revealed that while most respondents do not feel directly threatened in Pärnu, a noticeable level of discomfort and perceived unsafety exists—especially in public spaces during nighttime. As for the second research question, the results showed that although major structural obstacles to accessing services were not reported, some participants shared experiences of unpleasant interactions when using public services or being in public spaces. Expert interviews supported the view that a lack of awareness and training among service providers may result in unequal treatment and insufficient consideration of LGBT-specific needs. The research questions were answered, and the aim of the thesis was fulfilled.

Based on the findings, the author proposes the following recommendations to the education and social departments of the Pärnu city government:

- Organize training sessions in cooperation with the Estonian LGBT Association and the Estonian Transgender Association for school leaders, teachers, and youth workers in Pärnu schools. These training courses should focus on understanding diversity, increasing awareness, and creating safe environments for young people. Topics should include LGBT rights, needs, and mental health support in educational institutions.
- Arrange training for employees of the Pärnu city social department in cooperation with the above-mentioned organizations, focusing on LGBT-related rights,

legislation, inclusive communication, and service accessibility. The aim is to better equip social workers in supporting individuals from sexual minorities.

- Develop a practical guideline for social and educational sector workers on working with LGBT individuals. The material should include up-to-date terminology, communication strategies, and clear instructions on ensuring a safe and inclusive environment for LGBT service users.

In conclusion, the study highlights the need for systemic improvements in awareness, training, and practices to ensure the full inclusion and safety of LGBT people in the public life of Pärnu.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Marin Küla,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „LGBT inimeste turvalisus ja ligipääsetavus teenustele Pärnu linna avalikus ruumis, mille juhendaja on Liina Käär, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Marin Küla

18.05.2025